

# PANORAMA

98

ISTRAKON 2008.



**SIR ARTHUR C. CLARKE**  
**1917. - 2008.**

## UVODNIK

Štovani štioče, ovaj istrakonski broj sam zaključio u veselom iščekivanju predstojeće konvencije znanstvene fantastike u Pazinu, no radost mi je ipak pomućena. Ne moram objašnjavati zašto: svaki ljubitelj SF-a tužan je ovih dana, žaleći za Arthurom Clarkeom koji je krenuo na svoju finalnu odiseju. No, osjećam da nas zapravo nije napustio: njegova putanja zatvara elipsu i Clarke će nam se vraćati kao stalno nadahnuće.

Unatoč ovim pomiješanim osjećajima, moram se malo hvaliti. Naime, premda staro *esefičarsko* pravilo glasi: samohvala-nišť-nevala (kako bi to rekao Krsto A. Mažuranić), s proteklom 2007. godinom možemo biti itekako zadovoljni. Naime, zbrajajući priče eda bih popis predao komisiji koja žirira nagradu SFERA, ustanovio sam kako je u protekloj godini u "Parseku" objavljeno 270 kartica domaće priče, okruglo. Do duše, u to je uračunat i jedan *classic reprint* - priča *Na Badnjak* Ksavera Šandora Gjalskog - kao i ulomak romana *Notturmo* Branka Pihaća, no svejedno, količina je dostatna za napuniti kakvu lijepu zbirku pripovijedaka, da ne kažem: propisnu kupusaru. No, dok se približavamo stotom broju planovi za *Best of Parsek* još su jako magloviti, pa ih ostavimo za budućnost.

Što se pak ovog broja tiče, u njemu nalazimo već uobičajeni presjek autora - od zamjetnih snaga u usponu, utjelovljenih u Danijelu Bogdanoviću i Eda Barolu, uz Anu Domini koja debitira u "Parseku", svojom (prema svemu sudeći) drugom u opće objavljenom pričom, do Marija Berečića, iskušanog majstora fantazije. K tome, priče Eda Barola, Ane Domini te Marija Berečića lijepo se nadovezuju jedna na drugu... Tu je i tradicionalni KVČR, rubrika u kojoj Aleksandar Žiljak čereći žanrovsku produkciju filmova, u ovom broju nemilosrdno ordinirajući motornom pilom.

A sad, na čitanje!

U Zagrebu, 27. ožujka 2008.

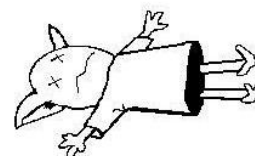
"Parsek" na webu:

<http://parsek.sfera.hr/>

i još:

<http://parsek.blog.hr/>

B.Švel



PARSEK je paradoksalno-sekularno glasilo SFere, Društva za znanstvenu fantastiku, IV. Podbrežje 5, 10000 Zagreb. Izlazi kvartalno i još ponekad. Svi prilozi vlasništvo i copyright autora. Uredio i prelomio: Boris Švel Dagi. Korigirao: Aleksandar Žiljak.

*Objavivši u "Parseku" dvije podulje i dosta duhovite pripovijesti, Danijel Bogdanović nam se ponovno pridružuje na stranicama fanzina s ovom prelijepo izmaštanom pričom.*

## Danijel Bogdanović

# GONGGÉ

(Upute za izgovaranje imena: sva imena, osim ženskih, imaju kratkouzlazni naglasak na zadnjem slogu; kada je 'g' prvo slovo imena, izgovara se kao 'ž'; na ostalim mjestima se izgovara normalno 'g'; dva slova 'g' jedan do drugoga se izgovaraju kao 'đ'; slovo 'h' se uvijek izgovara; npr. Gonggé se izgovara Žondé)

Zemlja je dugo dugo vremena bila hladno mjesto, bez topline i plodnosti, a onda je dječak Tehmehén donio ljeto.

Ovo je priča o njemu.

"Gonggé je rodio Veliki Crni Svijet-Cvijet, Bagaggé. Kad još nije bilo ničega - ni mene, ni vas, ni ove škole, ni našega sela Gaméht, ni plodnih polja oko nas i vrištećih golih planina oko njih; kad su plavi oblaci što se igraju s ptičicama u visini bili samo bezbojna praznina, a bijelo nebo crni mrak... Kada nije bilo ničega, djeco, bio je Bagaggé."

"A gdje se Bagaggé nalazio ako nije bilo ničega?", upitao je plavouhi dječak Tehmehén. Ostala djeca su se glavama složila s njegovim pitanjem.

"Bagaggé je rastao na jednome dalekom mjestu, najdaljem mjestu od svih koja postoje."

"Je li to mjesto dalje i od planine Ekkenghenén?", opet se javio Tehmehén.

Učitelj se nasmiješio. "Dalje je od svih planina koje možeš zamisliti. Dalje je od svih planina koje čak i ja mogu zamisliti. Djeco, ako ste se ikada zapitali koliko daleko je najdalje od svega ili gdje završava

cesta koja nema kraja, odgovor je - ondje gdje živi Bagaggé."

"Može li se doći do Bagaggé?", upitao je Tehmehén, a Učitelj ga je pogledao maglovitim pogledom.

"Ne može se doći. Jer nitko ne zna gdje se Veliki Crni Svijet-Cvijet nalazi. Ali, nisam vam danas htio pričati o Bagaggé. Htio sam vam pričati o njegovoj djeci. O Gonggé."

"Gonggé su Dobri Duhovi Svijeta!", uskliknula je zelenouha djevojčica po imenu Êdeaun.

"Tako je", složio se Učitelj, nasmiješivši se djevojčici. "Bagaggé je dugo bio usamljen, pa je rodio osam Gonggé. Najstarije Gonggé je Ooboó i ono čuva Sunce. Onda je Uunanuú, i ono čuva Zemlju. Guunoó čuva Mjesec; Guunén čuva Zvijezde; Enenbén je čuvar Mora; Ijannú čuva Životinje; Ijammá čuva Biljke; i najmlađe, Ungaggé, čuva Ljude. Jeste li upamtili imena Gonggé, djeco? Ako niste, naučite ih kod kuće, jer ću vas sljedeći put pitati." Učitelj je strogo pogledao djecu, a zatim je nastavio s predavanjem.

"Zna li itko od vas kako Gonggé čuvaju?"

Tehmehén ustane i reče: "Brinu se da sve ide svojim tokom i da ništa nikome ne staje na put."

"Tako je", reče Učitelj, a Tehmehén se opet javi: "A kako Gonggé Ooboó čuva Sunce, učitelju?"

"Pa... Gonggé su nadvijeni nad nama i drže nas u svome naručju; paze da ne stajemo..."

"Da, ali kako točno Ooboó čuva Sunce? Što radi?", bio je uporan Tehmehén. Učitelj je u dječakovim očima vidio da ga Istina o Gonggé ne zanima samo površno, onako kako zanima većinu dječaka njegove dobi. Tehmehén ju je želio spoznati potpuno i to je začudilo Učitelja.

"Ooboó drži Sunce u svojim rukama i vrti ga oko Zemlje da bismo se ugrijali i vidjeli kamo idemo."

"Znači, Sunce stalno grije Ooboó dok ga drži u rukama?"

"Pa... da", rekao je Učitelj i odlučio završiti s nastavom za danas. Kad su svi izašli iz škole, pozvao je Tehmehéna u stranu i upitao ga:

"Zašto si mi postavljao onako čudna pitanja?"

Tehmehén je pogledao učitelja ozbiljnim očima i rekao mu: "Ja se želim zahvaliti Gonggé što se svaki dan brinu za nas. I želim im pomoći. Odlučio sam pronaći Ooboó i ponuditi mu da ja okrećem Sunce oko Zemlje, a ono neka se odmara."

Učitelj je bio začuđen, ali nije to htio pokazati dječaku. Pa ga je upitao: "Zašto baš Ooboó?"

"Jer je ono najstarije i Sunce ga stalno prži."

"Ali, Ooboó ti neće dati da ga zamijeniš. Ono radi prevažan posao, a ti si samo dječak."

"Dat će mi", rekao je Tehmehén odlučno i otišao kući. Učitelj je dugo gledao za dječakom.

Tehmehén je mnogo mjeseci nakon toga navečer, kad bi se vratio s nastave, promatrao hladno noćno nebo. Gledao je Zvijezde i zahvaljivao se Guunén što ih čuva. Ali, ono što je zapravo promatrao bili su svijetleći tragovi dugačkih svemirskih brodova, Pamampé koji su plovili Tamnim morem među zvijezdama, a koje se moglo vidjeti samo po noći. Ti veliki brodovi bi se spuštali na Zemlju svakih pet godina, donoseći Ljudima hranu i pitku vodu, a onda bi opet odlazili na put do drugih Zvijezda. Učitelj je rekao da su se Gonggé dogovorili s Pamampé da nam donose hranu, jer Gonggé su već stari i umorni.

Zato je Tehmehén odlučio pomoći Gonggé. A Pamampé će u tome pomoći njemu.

I tako je svake večeri promatrao blješteće staze Pamampé koji se lijeno kreću put svojih dalekih ciljeva, strpljivo iščekujući trenutak kad će se Pamampé spustiti na Zemlju kako bi Ljudima donijeli novu hranu i vodu.

Jedne večeri dok je Ooboó svojim sprženim dlanom umorno prekrivalo Sunce, odvođeci Zemlju u još jedan san, mnogo Ljudi se okupilo na velikoj čistini smrznute trave i Pamampé se spustio. Tehmehén ga je očarano gledao, jer to je bio prvi put u njegovu životu da vidi Pamampé. Bio je dug poput morske zmije Tkuggenggeó, ili poput planine Ekkenghenén i sjajio se čudnim

sivim sjajem. Učitelj je jednom rekao da se to zove *metal*, ali Tehmehén to nije mogao shvatiti. Dok su se stotine uzbuđenih Ljudi okupljali oko Pamampé, a dah im se ledio na hladnome zraku, na njemu su se pojavile okrugle crne rupe iz kojih su počele ispadati velike kutije s hranom. I tu je Tehmehén vidio svoju priliku. Svi su bili zaokupljeni odvlačenjem kutija i nitko nije vidio kako se maleni dječak vere na brdašce od kutija, a zatim se uvlači u crnu rupu u Pamampé. Nitko, osim možda Učitelja; ali, on je sa zanimanjem promatrao dječaka. Htio je vidjeti hoće li uspjeti ostvariti svoju želju.

Uskoro su sve kutije poispadale iz Pamampé, ljudi su ih odvukli svojim kućama i brod se polagano uzdigao natrag do Tamnog mora među zvijezdama. A s njim i dječak.

Tehmehén nije bio uplašen, iako mu je sve u brodu bilo nepoznato. Znao je da je Pamampé dobar jer donosi Ljudima hranu i jer mu Gonggé to dopuštaju. Tehmehén se zato opustio i ostao u velikoj tamnoj prostoriji. Ostao, zagledan kroz maleni prozor, čekajući. Bilo je hladno ondje, u tami. Možda hladnije nego na Zemlji za vrijeme snježnog plača.

Puno je vremena prošlo u tami, kad je dječak napokon ugledao Ooboó. Zapravo je ugledao samo sivu maglicu oko golemog Sunca, ali je znao da je to njegovo Gonggé. Brod je uplovio u tu maglicu, a ona se nije ni pomakla. I dugo je plovio kroz nju, prije

nego je Tehmehén ugledao goleme prozirne prste, duže od cijelog Pamampé, među kojima je ležalo vrelo Sunce. Dječak je znao da tu mora izaći.

Uzeo je hladnu *metalnu* stvar u ruke i razbio njome prozor. Snažan vrtlog zraka ga je izvukao van i Tehmehén se odjednom našao unutar toplog pahuljastog tijela Ooboó. Osjećao se kao kad roni u Moru, lak poput perca, ali ovdje je mogao disati. Negdje daleko, predaleko u visini, Ooboó je spustilo svoju golemu šiljatu glavu i pogledalo dječaka očima koje su stalno mijenjale oblik.

"Zašto si došao k meni, dječčače?", upitalo je. Glas mu je bio tih, ali i najglasniji na Svijetu.

"Ooboó, ti si Dobri Duh Svijeta i svaki dan носиš Sunce u svojim rukama da ugrije Zemlju i pokaže Ljudima put. Nisi li se već umorilo od toga?"

Ooboó je polagano kimnulo glavom. "Jesam, ali to je ono što moram činiti. Zato me Bagaggé stvorio."

"A je li to težak posao?"

"Pretežak...", reče Ooboó umorno.

"Peku li te ruke od Sunca?"

"Peku. Ali svejedno ga moram držati."

"I tvoje tijelo je uvijek ugrijano?"

"Točno. Kad prekrijem Sunce dlanom po noći, grije mi šake; kad ga ujutro otvorim, grije mi ostatak tijela."

"A leđa?"

Ooboó uzdahne. "Leđa mi nikada nije ogrijalo. Jer uvijek moram držati Sunce pred sobom."

"Bi li htio da ti ugrije leđa?"

"Više nego išta drugo! Ali, to je nemoguće, jer moram držati Sunce pred sobom."

"A što bi bilo kad bi ga ispustilo iz ruke?"

Ooboó se nasmijalo. "Onda Zemlja više ne bi imala svoga dana i Ljudi bi se gubili na svome putu."

"Znači, netko stalno mora vrtjeti Sunce oko Zemlje?"

"Tako je, dječčače."

"Ja ti želim pomoći, Ooboó. Želim okretati Sunce umjesto tebe. Da se možeš odmoriti."

"Ne, dječčače."

"Ako mi daš Sunce i okreneš mi se leđima, moći ćeš ih ogrijati i ohladiti si ruke. I odmorit ćeš se malo. Onda će ti biti lako nastaviti raditi."

"Ne mogu, dječčače. Bagaggé će..."

"...biti sretan ako budeš opet moglo raditi kao u početku!"

"Da je Bagaggé htio da Gonggé imaju pomoćnike, onda bi ih sâm stvorio", nije se dalo Ooboó.

Dječak je malo razmislio, pa je rekao: "Ali, ako nastaviš raditi bez odmora, Sunce će grijati sve slabije i slabije, i na kraju će postati posve hladno. Tada ti se neće smrzavati samo leđa, nego cijelo tijelo."

"Da, ali..."

"A zima će zauvijek zavladatai na Zemlji i Ljudi zbog kojih griješ Zemlju će nestati."

Ooboó je ušutilo, razmišljajući o dječakovim riječima. Dojmila ga se dječakova odlučnost i upornost. Nije on prvi koji je htio preuzeti Ooboóov posao, ali svi su nakon nekoliko rečenica odustajali. Nitko to zapravo nije želio raditi. Dječak je drukčiji, shvatilo je Ooboó, a onda reklo: "U redu. Ali, samo kratko. Samo dok malo ohladim užarene ruke i zagrijem promrzla leđa. I hvala ti, dječčače."

Dječak je presretno ciknuo, nekoliko puta se prekobacio unutar tijela Ooboó, a onda pružio nestrpljive dlanove.

"Malo će te zapeći", reklo je Ooboó, "ali, kad ugledaš kako su Ljudi sretni zbog Sunčevih zraka, brzo ćeš zaboraviti na bol."

I predalo je Tehmehénu Sunce u ruke. Dječak ga je uzeo preplavljen srećom i stisnuo ga tako jako da je Sunce počelo sjati jačinom kojom nije sjalo još od početaka vremena, kad je vladalo vječno ljeto, dok su Gonggé još bili mladi. Sunce mu je opeklo dlanove, ali Tehmehén je brzo progutao bol. Zadivljeno je promatrao Zemlju duboko pod sobom.

Planet se odmah nasmijao i sve na njemu je procvjetalo. Cvrkut ptica se probudio iz dugog sna, trava je počela leluhati, krošnje šuštati, a voda u rijekama je veselo potekla. Povrće je proklijalo, voće propupalo i

vratilo se ljeto. Ljudi više nisu bili ovisni o Pamampé.

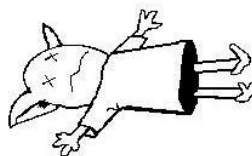
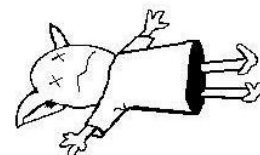
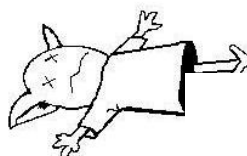
Tehmehén je okretao Sunce oko Zemlje tri mjeseca, a onda ga opet predao Ooboó.

"Dječčače, razgovarao sam s Bagaggé dok si ti okretao Sunce", reklo je. "Rekao mi je si pokazao istinsku želju da mi pomogneš i da se Zemlja u ta tri mjeseca oporavila više nego od svoga početka, pa, ako želiš ja ću ti svakih devet mjeseci davati Sunce da ga vrtiš oko Zemlje dok se ja odmaram. Tako će se Vječna zima skratiti na samo tri mjeseca godišnje. Želiš li to?"

"Naravno da želim!", odgovorio je Tehmehén razdragano.

Otada, svake godine Uunanuú, čuvar Zemlje i Ungaggé, čuvar Ljudi odnose Tehmehéna u visinu i predaju ga Ooboó, koje dječaku daje u ruke Sunce, a ovaj opet na tri mjeseca donosi Zemlji ljeto.

I tako će biti dokle god se Ljudi budu veselili njegovu dolasku.



*Akcijske priče su, čini se, prirodni medij Eda Barola. A policijsko okruženje je, nakon vojnog, prirodni setting za takve priče...*

**Ed Barol**

## **PETA ZAPOVIJED**

Gusti oblaci smoga lebdjeli su nad gradom kad je Lukas izašao iz malenog restorana na glavnoj ulici, s velikom šalicom vrele kave u rukama. Pogleda gore u nebo, ravno u sunce koje je djelovalo malo i blijedo kao duh koji lebdi na nebu. Jedno crno-bijelo patrolno vozilo se upravo zaustavilo kraj nogostupa i vrata suvozača se širom otvore. Dok se lijeno kretao prema njima pušući u šalicu, krupni uniformirani policajac s pozamašnim trbuhom zakorači iz vozila i mahne mu na pozdrav. Ispod pazuha su mu se širile mrlje znoja. U polovici patrolnih vozila klima-uređaji više nisu radili.

- Hej, Luk, kakva je kava danas?

- Vruća i bezukusna kao i uvijek - odvrati mu Lukas tiho srknuvši iz šalice.

- Što je to, samo jedna? Što je s onim novim što si ga dobio za partnera, zar ne pije kavu?

Pogleda preko ramena prema neupadljivom civilnom vozilu udaljenom nekoliko metara. Čovjek unutra gledao je ravno naprijed kroz staklo, sjedeći uspravno. Crna kosa uredno počešljana u stranu, otvoren pogled i lice izgleda toliko ljubaznog da bi mogao reklamirati žitne pahuljice. Sivi besprijekorni sako sa značkom zakačenom za džep i plava svilena kravata iznad bijele košulje upotpunjavali su njegov besprijekorni izgled. Lukas, koji je svoju zlatnu značku nosio na opasaču ispod košulje, ne pokazujući je ako baš ne mora, uzdahne.

- Taj ti nema poroka, njegova nasmiješena faca će ti uskoro krasiti regrutne plakate mile nam Akademije.

Drugi uniformirani policajac nagne se kroz otvorena vrata suvozača i prodere - Pljačka banke, tri ulice dalje!

Lukas otpije još jedan dugi gutalj



vrele kave paleći si nepce, baci ostatak u koš za otpatke i požuri prema svom automobilu, koji ga je već čekao upaljenog motora i magnetne rotirke pričvršćene na krov revnom rukom njegova partnera.

Gume su uz škripu ostavile crni trag kada je pojurio za patrolnim vozilom. Upravljaajući jednom rukom, drugom izvuče crne uske Oakley naočale i stavi ih na nos.

- Onda, Adame, tvoja prva ozbiljna intervencija. Uzbuđen?

- Da, naravno, hvala na pitanju - odvrati mu ovaj još uvijek mirno i uspravno sjedeći i smješkajući se.

- Ma daj, jebi se - promrmlja Lukas oštro skrenuvši desno na križanju.

Glasni tresak ispred njih propara zrak kad se patrolno vozilo zabilo u automobil koji je čekao pljačkaše ispred banke. Vozač je, čuvši sirene, pokušao sam umaknuti, završivši krvave glave nagnut preko upravljača.

Dva policajca su se još uvijek koprcala u zračnim jastucima kad su trojica pljačkaša izletjeli kroz vrata, jedan od njih noseći vrećastu torbu u ruci. Bila je to mala štedionica, samo takve su i postojale u ovoj četvrti. Bez zaštitara. Uzdali su se u rešetke i neprobojna stakla, računajući da ih male količine gotovine kojom barataju čine relativno sigurnima.

Jedan od razbojnika zastane i ispali nekoliko hitaca iz automatskog pištolja prema policijskom vozilu. Lukas, koji je zaustavio automobil desetak metara prije

banke, nagne se oslonjen preko krova, držeći pištolj s obje ruke čvrsto oslonjene i ispali dva hica. Oba su pogodila pucača u prsa i bacila ga na tlo raširenih ruku i nogu, u pozu kao da pokušava napraviti anđela u prašini koja je prekrivala pločnik.

- Hej - uzvikne Adam iskačući iz vozila - nisi se predstavio!

Potrči za dvojicom koja su već zamakli u sporednu ulicu vičući: - Stoj! Policija!

Lukas zastenje, osluškujući u sparnom popodnevnom zraku udaljene sirene, pa i sam potrči za Adamom. Projuri pokraj patrolnog vozila iz kojeg su se s mukom izvlačila dvojica pozornika. Obojica veterani, sposobni trčati jedino ako izbije požar u zgradi u kojoj se nalaze.

Mrtvi pljačkaš kraj kojeg je prošao, izbjegavši lokvu krvi koja se širila oko njega, nosio je šarenu maramu na glavi i još jednu preko usta i nosa. Skrene u uličicu u kojoj više nije bilo nikoga, trčeći iz sve snage prema njenom kraju.

Ova četvrt kojom su patrolirali bila je najopasniji dio grada. Kratko se pomoli da zvuk sve bližih patrolnih vozila otjera sve štakore u njihove rupe. Utrčao je u sporedne ulice samo zato što je provalnike čekao auto za bijeg. Što je opet značilo, toplo se nadao, da nisu iz ovog kraja. Samo glavna ulica, prohodna, široka i osvijetljena, pružala je dovoljno sigurnosti. Sporedne uske ulice, zakrčene otpadom i automobilskim olupinama, bile su često kobna klopka. U

polovici zgrada u raspadu nitko nije živio, a krajem su vladale bande koje su svoj teritorij branile krvlju, što je uz droge bila uobičajena zabava. Još jedan nekoć miran kvart pretvoren u geto, dok ga jednog dana ne sravne sa zemljom i izgrade blistavu novu četvrt, započinjući još jedan ciklus.

Dvojica preostalih grabili su brzo, obojica mladi, u dobroj formi i gonjeni očajem i strahom. Skretali su nasumice kroz uske ulice lijevo ili desno, zaobilazeći olupine i smeće, preskočivši žičanu ogradu koja je štitila jedno dvorište i provukavši se kroz rupu u drvenoj ogradi u drugu ulicu. S jednog prozora ispratili su ih veseli povici i nekoliko pucnjeva. Adam je vidio komade cigle koji su poletjeli sa zida u koji su se meci zabili, trčeći gotovo bešumno s još uvijek besprijekornom frizurom i nimalo zadihan. Početnu prednost od stotinjak metara smanjio je na samo dvadesetak. I iznad njegove glave proleti nekoliko metaka, ispaljenih s visine, uz psovke i urlike bušeći rupe oko njega.

- Stoj, policija! - vikne nakon što se približio dvojcu još par metara bliže.

- Mierda! - opsuje jedan od dvojice trkača, bacivši pogled preko ramena. Okrene se s pištoljem u ruci, naciljavši Adama koji je dolazio u punom trku praznih ruku. Hitac koji je zaglušio uličicu nije došao iz njegovog oružja već iz Adamovog kojeg je ovaj u trku izvukao. Metak je izbio oružje iz ruku pljačkaša čiji vrisak presječe brid dlana, kojeg je Adam spustio na njegov vrat.

Drugi je, trčeći i ogledavajući se preko ramena, vidio svog kompanjona kako pada kao vreća na pod i Adama iza sebe kako smanjuje udaljenost trčeći još brže.

- Chinga tu pinche madre! - vrisne, okrećući se s Uzijem u rukama, pritiskajući obarač.

Kiša metaka zapljusne ulicu bez učinka kojem se posljednji pljačkaš nadao. Umjesto raskomadnog i krvavog policajca, na trenutak mu se učini da je ovaj, dok su meci plesali oko njega, jednostavno nestao. Prema njemu je trčao uspravi sjajni metalni cilindar metar dug, tridesetak centimetara promjera, s četiri tanke savitljive cijevi oko metar duge, od kojih su dvije služile za kretanje, a druge dvije završavale ljudskim rukama, od kojih je jedna držala pištolj. Crna polukugla na vrhu i nekoliko kuka sa strane na dnu, s kojih su visjele lisice, upotpunjavale su opis prikaze koja je zatreperila za trenutak pred njim.

Treptaj kasnije, prema njemu je opet trčao policajac, stigavši ga u još dva brza koraka. Uhvatio ga je za ruku s oružjem, okrenuvši ga, i zabio u zid. Lisice su zveckale dok mu je recitirao njegova prava, ponovno s osmjehom na licu.

Dva skretanja dalje, kroz zagušljive uličice omeđene oštrim sjenama i mrtvim nezainteresiranim prozorima iznad njih, izašli su ponovo na glavnu ulicu, samo malo niže od banke. Ravno ispred njega zaustavi se još jedno patrolno vozilo. Ulica se sad već napunila automobilima čije su rotirke

bljeskale u izlozima. Lucas, koji je zajedno s još jednim policajcem vukao onesviještenog pljačkaša kojeg je pronašao slijedeći Adama, ugleda ga i prepusti onesviještenog hrpi specijalaca, potpuno jednakih u crnim oklopima, koji su se izljevali iz crnog kamiona kao iz mravinjaka.

- Sve u redu? - upita ga i krene prema njemu, gledajući tipa kojeg je Adam vukao. Ovaj je uplašeno gledao, crnih nemirnih očiju, širokih zjenica.

- Da, sve u redu, hvala - odvrati Adam sa smiješkom, držeći pljačkaša za nadlakticu. Trojica uniformiranih priđu im i uhvate tipa između sebe.

- Sjajno obavljeno, detektive - obrati mu se jedan od njih, s uvažavanjem ga gledajući.

- Hvala, služiti i štiti - odvrati Adam, dotaknuvši pljačkaša po ramenu. - Gospodine, želim vam ugodan dan.

- Mamame la verga! - sikne ovaj, glave okrenute prema Adamu i sočno pljune prema njemu, promašivši njegovu glavu za par centimetara. Jedan od policajaca mu uzvratila snažnim udarcem u međunožje.

- Hej, to nije... ! - Adam podigne ruku, ali ga Lukas zgrabi za nju i odvuče prema njihovom vozilu.

- Samo se zabavljajte, momci - nasmiješi se trojici koji su sad namršteno promatrali Adama, držeći presavijenog cvilećeg tipa između sebe.

- Hajde, idiote, vrijeme je da se povučemo i podnesemo izvještaj - zareži

Lukas, gurajući ga u leđa prema njihovom automobilu.

\* \* \*

Velika prostorija, s panoramskim prozorima od neprobojnog stakla na vrhu zgrade, koji su zijevali dolje na sivi grad čekajući da ga preplave svjetla neona i pretvore u blještavu mrlju, bila je ispunjena ljudima što su promatrali nekoliko golemih ekrana na jednom zidu. Lucas tiho zatvori vrata, stupivši unutra, i diskretno se nakašlje. Stariji čovjek ćelave glave, u bijelom mantilu i trodnevne sijede brade, mahne mu da priđe.

- Gospodo, vjerujem da ste detektiva Wellinga već upoznali, on je naš čovjek na terenu za nadgledanje projekta.

Tri muškarca i jedna žena, svi u srednjim godinama, svi u skupim odijelima i s izrazima lica koja daje moć, okrenu se prema njemu gledajući ga s hladnim iščekivanjem. Skupina asistenata u drugom kraju sobe, ležernije odjeveni, radili su oko svoje aparature i samo jedan mu dobaci kratak pogled i kimne glavom.

- Što ste doznali u istražnom zatvoru? - upita ga duboki glas iz grla krupnog muškarca. Ross Hayes je bio glavni financijer projekta i vlasnik koncerna koji ga je stvorio.

- Gospodine, tip ne zna ništa. Bio je drogirani i u onih 1,2 sekunde, koliko holo zaštita nije funkcionirala, ako je i vidio

nešto u mračnoj uličici ispunjenoj dimom, mislim da je to njegov mozak već izbrisao.

Pokušavao je biti ležeran i smiren koliko god je mogao. Ali, unatoč savršenim klima-uređajima, zrak u prostoriji je za njega bio gust kao krv koju je jutros prolio. Jedan od najbogatijih ljudi u zemlji, gradonačelnik, tajnik ministarstva i javna tužiteljica upravo su slušali njega. Krene li nešto po zlu, neće biti jame dovoljno duboke da se sakrije u njoj.

S druge strane, uspjeh je široko otvarao vidike karijere i čin kapetana u bliskoj budućnosti. Ali, crv koji ga je nagrizao zadnjih dana bio je taj da je sve manje želio da misija uspije. Biti zapovjednik postaje ispunjene Adamima sve više je nalikovalo na noćnu moru.

- Oprostite, ako smijem primijetiti, program koji je napravljen za njega je previše krut. Njegovo provođenje zakona moglo bi se odvijati fleksibilnije.

- Fleksibilnije? - javna tužiteljica je bila ta koja je povisila glas. - Fleksibilnost vaših kolega vani na ulicama je ono što ovaj grad svake godine uvaljuje u milionske tužbe i izgubljene slučajeve na sudu. Zakon se mora provoditi doslovno ili upadamo u anarhiju!

- Da, gospođo - odgovori joj tiho Lukas, gledajući je mirno u oči.

- Zadovoljni smo kako se pokus odvija - preuzme riječ gradonačelnik, zavalivši se u jednoj od udobnih fotelja. - Samo nastavite tako.

Bio je to znak Lukasu da je razgovor završen. Kimne glavom nazočnima, okrene se i izađe zatvorivši blindirana vrata za sobom.

\* \* \*

Stalno krčanje radiostanice i kratke poruke kvarile su Lukasu uživanje u glazbi. Poželi, kao i često do sada, isključiti je i samo krstariti ulicama, negdje daleko od ove šugave oronule četvrti, u klimatiziranom automobilu, mozga ispražnjenog od misli. Kao i uvijek, Adam je sjedio mirno i uspravno, dlanova naizgled položenih na koljena, s blaženim izrazom na licu.

Dojava o pljački trgovine samo dvije ulice dalje trgne ga iz sanjarenja.

- Welling, na mjestu smo, preuzimamo - procijedi bacajući stanicu Adamu i ubrzavajući automobil.

Jedna osoba je upravo trčala niz ulicu kad su iskočili iz automobila s oružjem u rukama, dok je resko zvono alarma paralo uši. Lukas pokaže Adamu prema trčećoj osobi, dok je kroz izlog provjeravao mali dućančić, u kojem osim prodavača za pultom izgleda više nije bilo nikoga.

Isprati pogledom Adama, koji se dao u potjeru. Neka trči, pomisli, ako ništa barem je u tome dobar. Neću guliti potplate svojih cipela kad već moram patrolirati zbog njega po najgorem djelu grada. Uza sve, tamni oblaci, koji su se već satima skupljali, upravo su počeli izljevati svoj sadržaj iznad

grada.

Ispred Adama, niska osoba u prljavom mantilu sa šiltericom na glavi imala je već priličnu prednost. Skrenula je nekoliko puta, ali svaki put je uspio odrediti po udaljenom zvuku kuda je otišla. Ovdje, zastane ispred oronule peterokatnice pored zadnjeg ulaza. Nasuprot se nalazila spaljena ljuštura stambene zgrade. Okolne građevine su imale arhitektonski šarm kartonskih kutija. Oluja se pogoršavala, teška kiša je udarala po pločniku i limenim krovovima zgrada. Unatoč kiši, čuo je korake na stubištu, iste one koje je pratio od trgovine. Prvi, drugi, treći kat, šest koraka desno od stubišta, dužine 60 cm, tresak vrata. Uđe unutra i krene u hodnik koji je bio mnogo mračniji od predvorja. Nikakva rasvjeta ovdje nije odavno radila. Unutrašnjost su prekrivali grafiti, a kiša je curila niz zidove pune mrlja od vlage. Brzinom olimpijskog sprintera popeo se uz prazno stubište. Tamo, druga vrata desno. Bez imena na vratima, trošnim i bez brave, nisu bila ni zatvorena do kraja. Drvena stolica pokraj njih je očito obavljala funkciju ključa. Osluhne jasne zvukove iz stana na drugom kraju hodnika. Šuškanje smeća kojeg je bilo posvuda, tapkanje mnoštva malih nogu i skvičanje. Štakori.

Lagano gurne vrata ispred kojih je stajao i proviri unutra. Ženski vrisak s drugog kraja sobe popratio je njegov ulazak.

- Policija, gospođo, molim vas mirno i bez panike - ruku s oružjem ispruži od sebe,

dok je u drugoj držao svoju iskaznicu sa značkom prema njoj.

Žena ispred njega, srednjih godina, mršava, lica uništenog aknama i s nosom koji je loše zarastao nakon loma, padne na jednu od škripavih stolica, sa suzama koje joj se počnu kotrljati niz obraze. Ispod šilterice, koju je odložila na stol, imala je kratku valovitu crnu kosu s nekoliko sijedih pramenova. Odjeća joj je bila natopljena kišom i prilijepljena uz tijelo.

- Mo... molim vas - pokušavala je govoriti između jecaja. - Nisam, nisam mogla...

Ispred nje se po podu prosula smeđa papirnata vrećica s kruhom, mlijekom, komadom vakumiranog sira i jednom salamom. Plijen iz trgovine. Adam zaokruži pogledom po trošnom stanu i zaustavi se na odškrinutim vratima još jedne sobe. Po mjerama zgrade, dvije sobe i maleno kupatilo s druge strane su sačinjavali čitav stan. Male sobe niskog stropa prljavosivih zidova i poda pokrivenim standardnim smeđim izlizanim linoleumom. S vrata ga je promatralo troje djece. Dva dječaka i jedna curica, najstarije je imalo možda desetak godina. Krupnih uplašanih očiju na mršavim licima. Bljesak munje ispuni stan treperavom svjetlošću. Zvuk teške kiše, koja je udarala po krovu i prozoru na drugom kraju sobe, prigušio je zvukove u sobi.

- So... socijalna pomoć kasni, nisam mogla, trebali smo - trzajućih ramena, žena je još uvijek jecala. - Molim vas, učinit ću

što god želite! Samo nemojte... molim vas!

Adam joj priđe i pokupi stvari s poda, odloživši ih na stol. Uhvati ženu za ramena i smiri njezine drhtaje.

- Služiti i štiti, gospođo - objavi joj, gledajući je iz blizine s nasmiješenim licem.

- Što?

- Želim vam ugodan dan - Adam se uspravi i izađe iz malog stana.

\* \* \*

Ponovno u prostoriji na vrhu zgrade, ranije nego što je očekivao, Lukas je stajao mirno, pokušavajući biti nevidljiv što je bolje mogao. Baraž barem nije bio usmjeren na njega. Doktor Ekart je bio taj, koji je brisao znoj s čela, trpeći verbalne udarce.

- Kako se, za ime Boga, mogla dogoditi takva greška u programiranju? - tajnik je uzbuđeno lupkao penkalom po dlanu.

- Ne radi se o grešci u programiranju. Prema konvenciji UN-a iz 2012. obvezni smo primjenjivati zakone robotike.

- Kakve sad zakone UN-a?

- Ne zakone UN-a, nego robotike, mi smo potpisnici...

- Poštedite me tog glupog sranja, samo opravdavate svoju nesposobnost - gradonačelnik je sad već vidno uzbuđen koračao po sobi. - Hoćete reći da će taj stroj odlučivati kako provoditi zakon?

- Što je sljedeće? - upita ga, mršteći se, tužiteljica. - Povući će se u Sherwoodsku

šumu i osnovati Veselu družinu?

Doktor Ekart je zijevao, izgledajući kao netko tko je dobio jak udarac u pleksus. Njegovi asistenti su slijedili Lukasov primjer, nastojeći se uklopiti u zidne uzorke. Ekрани iza njih pokazivali su snimku onoga što je Adam vidio izlazeći iz stana. Iz kojeg se po pljusk u vratio izgledajući potpuno suh, što je kod Lukasa izazvalo par zajedljivih primjedbi na račun holo zaštite koju je ova ekipa razvila.

- U određenim prilikama zakoni robotike ga tjeraju da zanemari manje zlo, kako bi spriječio veće po ljudska bića - glas doktora Ekarta je sad već vidno drhtao. Lukas je bio sretan što nije na njegovom mjestu i nije osjećao nimalo žaljenja za njega.

- Dosta tog sranja! - gradonačelnik lupi šakom po zidu urlajući. - Dovedite mi radije ekipu štemera koji će prvo pucati, a onda postavljati pitanja. I to pitanja koja se sastoje od jednog samoglasnika!

- Prekinite! - ogłosi se po prvi put Hayes iz fotelje, privukavši pozornost okupljenih. - Postoji li način da zaobiđemo te zakone?

- Sada da - odvrati mu ovaj, povrativši kontrolu nad svojim glasom. - Ali morali bismo smisliti sasvim nove parametre, što ne vjerujem da smo u stanju, a kad projekt krene u serijsku proizvodnju biti ćemo podložni nadzoru. A ukoliko se nešto dogodi, ne trebam Vam ni govoriti o mogućim tužbama. Stvar je u tome da se

ovo dogodilo zbog kontroverznog petog zakona robotike, oko kojeg se natezalo godinama prije nego što je usvojen. On omogućuje robotu i umjetnoj inteligenciji, kod kojih je primijenjen, da ljudskom biću nanese bol i ozljede koje nisu trajne prirode ako to služi općem boljitku ljudskog društva, u ovom slučaju provođenju zakona. Također mu omogućava da zaobiđe ne samo prvi, nego i drugi zakon i da provodi samo naređenja njemu nadležnih osoba. To je usvojeno kako bi im se u budućnosti omogućio rad u zaštitarskim službama i policiji.

- Na žalost - doktor spusti glavu gledajući zamišljeno u pod - izgleda da on to može i okrenuti, odnosno odbit će provesti zakon ako to služi na štetu drugih ljudskih bića.

- Ali, shvatite! - povisi glas uzbuđeno, razmahavši se rukama. - Ukinemo li taj zakon, on postaje potpuno nesposoban za ovaj posao, jer automatski na snagu stupaju prvi i drugi zakon robotike. A ukinemo li i ta dva zakona, osim što sami postajemo kriminalci, dobivamo samo nefunkcionalan i potencijalno opasan stroj.

Jedan tihi trenutak svi su stajali gledajući Hayesa, koji je sklopio vrhove dlanova ispred svojih očiju i razmišljao.

- U tom slučaju, moramo pokušati

naći neku drugu primjenu. Možda u industriji. U svakom slučaju ovaj projekt zatvaramo. Doktore - obrati mu se, muklo ustajući iz fotelje s mukom - pobrinite se da prototip bude uništen.

- Naravno - doktor Ekart se okrene prema Lukasu. - Hoćeš li, molim te, dovesti Adama na razinu tri?

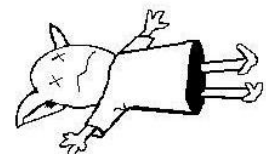
- Odmah - Lukas izađe sretan što može napustiti prostoriju. Ovo bi se moglo kvalificirati kao neriješen rezultat. Stvari su pošle krivo, ali ne njegovom greškom. A ako ne šutnu njegovu guzicu negdje u polarne krajeve, stvari bi za njega mogle ispasti sasvim dobro. Unaprjeđenje bi moglo biti, ako ne nagrada, onda barem kupovanje njegove daljnje odanosti i diskrecije. Dolje u prizemlju priđe Adamu, koji ga je čekao pored dizala, sa širokim smiješkom koji mu ovaj spremno uzvratila.

- Nisi čuo za onaj zakon, čini što ti se kaže i čuvaj guzicu svoju? - zabavljeno ga pogleda.

- Molim? - Upita ga Adam sa zbunjenim pogledom.

- Ništa, zaboravi. Hajde, dođi, moraš obaviti još neka testiranja.

Hodao je zadovoljno dugim hodnikom ispred Adama, koji ga je pratio gotovo bez šuma. Osim tihog - Služiti i štititi - koje bi povremeno promrmljao.



*Autorica ove priče debitirala je u SFerinoj zbirci Bludućnost pričom Vruće noći male Suzi. Za ovu pak pripovijest nadahnuće je dobila dok ješetala Osijekom uz Dravu.*

**Ana Domini**

# **OPET ĆEMO LOVIT' RIBU KAD SMRT BUDE GOTOVA**

... je li ono tamo...? Samo da suzim pupile... Da, to je ona. Uključujem superegomod. Mmm, ove godine je prelijepa! Ima tako dugačke noge, i tako kratke hlače. I ta prekratka majica iz koje joj viri cijeli trbuh. Je li moguće da više nema novca za veću majicu? Ili tako brzo raste da si ne stigne kupiti novu...? Jadna. Jadna, ali prekrasna!

Približava mi se, ide u mom smjeru. Opet je ta prijateljica s njom. Diona mi je puno ljepša od nje. To i Arembi kaže. Moram se popeti gore, pred nju. Samo da spalim ovo blato na rukama. I smrad od glista. Cure ne vole smrad od glista na rukama. Tako... Gle, propan mi je pri kraju; morat ću ga napuniti kad se vratim u garažu. E, tako. Uh, istopila mi se koža na čitavim podlakticama. Nema veze. Dok se popnem uz nasip, regenerirat će se.

- Arembi! Idem gore, ti pripazi na štapove.

- Paše.

- Al', pazi i na moj! Nemoj da bude kao... onda... onda kad...

- Misliš, prije tjedan dana.

- Da, prije tjedan dana, kad mi je štap nestao u rijeci, jer se tebi nije dalo ustati!

- Paše, lega. Ovaj put ustajem i prije nego zagriže.

- Ozbiljno ti kažem!

- Ma, samo ti idi u galebarenje. Jesi zapamtio savjete koje sam ti dao?

- Jesam. Moram biti uporan i dosadan i naporan i na kraju će popustiti.

- Takvog te volim! I nemoj oblačit košulju.

- Zašto?

- Zato što si se uznojio. A u znoju ima feromona.

- Šta je to?



- To ti privlači cure. Što se više znojíš, više ih privlači. Ej, ne znam jesi primijetio, al', ruke su ti spaljene.

- Znam, morao sam skinuti smrad od glista... šta se smiješ?

- Ništa, ništa. Logika ti je zakon! 'Ajd, gibaj. Cura će ti otići.

- Štap...

- Jebote štap! Idi gore!

- Ne može me štap jebat, nema rasplodne orga...

- Muskito, jebem mu hladovinu! Ne shvaćaj sve doslovno! Penji se, eno prošle su!

Uh, stvarno! Diona i njena prijateljica su nas već zaobišle. Ne smijem se penjati po kamenju, poderat ću mladu kožu, a stepenice su skroz dolje kod čamaca. Dok otrčim tamo i popnem se, njih dvije će nestati među ljudima... Ništa, upotrijebit ću laso. Mogu ga ispucati tamo na stup od tende na kafiću. Da vidim... senzor kaže da su mi se prsti dovoljno regenerirali za produciranje vlakana. Dobro. Da naciljam... desno, još desno, još dva milimetra... E, sad!

*FFFFFFTUP!!!* Odlično, zakvačio se. Ajmo sad u vis...

- Ej, spajdermen! Spale su ti natikače kad si odletio gore!

- Daj, baci ih, Arembi! Hvala!

- I poljubi malu u moje ime!

- Čega malu?

- Ma zaboravi. Trči za njima!

Ne razumijem tog Arembija ponekad. Stvarno je čudan čovjek. Čudno govori. Mislim da je malo zaostao, ali ne smijem mu to reći, da se ne uvrijedi. A možda ne bi ni

shvatio. Lijepo mi se družiti s njim, zato što ne priča puno i ne traži da radim svakakve gluposti za njega, kao oni dečki na *Galiji*, dok sam radio kod njih. Arembi nikad nije tražio da svučem svu odjeću i trčim gol oko stolova za kojima ljudi večeraju. Možda zato što nema stolove. On samo peca sa mnom dolje, uz vodu i to...

Vidim Dionu! Dobro je, nisu otišle daleko. Malo ću ubrzati kora-

- 'Eeej, idiote! Pazi kud hodaš!

- Oprostite, nisam vas primijetio. Pokušavam sustići curu...

- Ma odjebi! Fuj, sav sam mokar od tvog znoja. Koji kurac vas ne drže zatvorene u garaži i ne puštaju samo navečer?

- To ćete morati pitati...

- Odjebi od mene, rek'o sam!

I ovaj čovjek je čudan. Možda ga muči vrućina - da izmjerim... uf, 32 su stupnja! A čovjek nema kose, pa ga sunce još više udara u glavu. Bit će da je zato tako mrzovoljan. Možda, da mu se ponudim otići kupiti neku kapu? Ma, nije mi on sad bitan. Gdje je Diona? Bila je kod mosta... A, eno ih, već su se popele na most. Stale su i gledaju rijeku i veslače. Odlično! Samo da vidim da li Arembi pazi na štapove...

Maše mi da odem. I mršti se. Ne razumijem zašto je on mrzovoljan. On barem ima kosu. Al' dobro je, pazi i na moj štap. E, a sad...

- Diona!

- O, Muskito! Otkud ti?

- Peca sam dolje s Arembijem, pa sam te vidio i otrčao za tobom.

- Otrčao... Pa nisi morao baš trčati. Vruće je, mogao bi dob... Šta ti je bilo s rukom?

Gleda mi ruke zgroženim pogledom. Senzori mi pokazuju da se pojačalo termalno zračenje njenog tijela za pola stupnja. I puls joj se ubrzao. Uznemirena je. Šta mi ne valja s rukom? Uh, još se nije skroz regenerirala! Kad sam se zabio u onog čovjeka, poderao sam mladu kožu! Sad mi visi... Dionina prijateljica se okrenula od nas. Izgleda da joj je mučno. Da, aciditet želuca joj se povisio. Mogao bi joj popustiti sfinkter... Kako nisam primijetio da sam poderao ruku? Mora da mi je vrućina pregrijala neki čip. Dok se ne vratim u garažu, ne mogu to analizirati.

- Koža mi se nije skroz obnovila kad sam zapeo za čovjeka, pa mi se poderala...

- Obnovila? Zar ti mijenjaš kožu?

- Ma ne. Spalio sam ju zbog glista...

- Zbog glista?

Dionine znojne žlijezde pod rukama počinju producirati više znoja nego je potrebno da bi regulirala tjelesnu temperaturu.

- Ma da, kad sam lovio ribu s Arembijem, zaprljao sam se...

- Dobro, Muskito, nije bitno.

Srce joj se vratilo u normalan ritam, ali joj mišićna lica više ne odaje srdačnost. A ni njenoj prijateljici. Zašto mi gleda kožu, ako joj se gadi?

- Dionica, a da krenemo? Već je petnaest do tri. Moramo učiti za ispit sutra.

- Evo, sad ćemo. Samo da...

Po izrazu kojeg joj upućuje, čini mi se da nisam simpatičan Dioninoj prijateljici. Zašto? Zar ne osjeti moje feromone? Znam da ih ima

u znoju, a sav sam mokar. Da se ponjušim; možda se feromoni još nisu počeli širiti... Hmm, osjetim miris znoja. Trebalo bi biti i feromona. Trebale bi obadvije-

- Fuj, Dionica, pogledaj ga, njuši si pazuhe! Daj, idemo!

- Dobro... Čuj, Muskito, pričala bih s tobom, stvarno, al' moram ići u stan. Imamo sutra ispit, pa moramo malo ponoviti gradivo.

- Nema problema. A da se vidimo jučer, kad završim s poslom?

- Misliš valjda večeras. I večeras ćemo učiti. Možda sutra, poslije ispita...

Prijateljica ju gurka laktom. Možda ima neki poremećaj u koordinaciji, pa si ne može kontrolirati ruke. Jadnica!

- Moram ići.

Žure preko mosta. Mora da stvarno imaju puno za učiti, kad hodaju tako brzo. Prijateljica nešto govori Dioni. Pojačat ću slušne senzore...

-... mećen! Opsjeda te od srednje škole. Zašto ga trpiš? Zovi policiju!

- Ne mogu. Nekako mi ga je žao.

- Hoće ti biti žao kad ti Petron da nogu zbog njega? To je robot, ženo!

- Znam. Ali je... simpatičan.

Uh, ne smijem ih više prislušivati, nije dozvoljeno. Ali, sad sam siguran da Dionica želi biti sa mnom! Rekla je da sam joj *simpatičan!* Odlično! Dobro, idem se sad vratiti Arembiju. Ionako ću vidjeti Dionu sutra poslije tog ispita. Uh, jedva čekam! Moram samo paziti da opet ne ozlijedim kožu, jer mi se čini da joj se to nije sviđalo. A njena

prijateljica je skoro povraćala. Ne znam zašto im to toliko smeta. Baš da pitam nekoga...

- Gospodine! Gospodine! Je l' se vama gadi što mi koža ovako...

- A fuj! Daj bježi! Kojeg vruga radiš vani, još ti nije počela smjena!

- Dosadno je u garaži, pa sam izašao. S prijateljem sam... - Gle, otišao je. Ne zanima ga moj prijatelj. Dobro - ali barem sam shvatio da se ni njemu ne sviđa to što mi koža visi. A ništa, otkinut ću ju i baciti u vodu. Ribe će biti sretno. Možda onda budu bolje grizle.

- Ej, Arembi, evo me!

- O, Kazanova! Jesi ju uspio zbarit?

- Šta to znači?

- Kako je prošlo?

- Super! Rekla je Diona da ćemo se vidjeti sutra poslije ispita. Sad su morale otići učiti.

- Jooj, budalo! Nema ispita u kolovozu! A jesu te jefitno otkantale.

- Nisu. Stajali smo tamo na onom mostu i pričali. Nisu imale nikakvih kanti. Vidiš da ni ti ne znaš baš sve. Diona mi ne bi lagala. Rekla je da ćemo se vidjeti sutra.

- Pa možeš s tim svojim aparaturama otkrit kad ti ne'ko laže. Sto puta sam ti rek'o da ih koristiš!

- Zašto, kad mi Diona ne laže?

- Joj, Muskito, 'ajde sjedni tu i pazi na svoj štap. Sljedeći put kad vidiš Dionu, uključi sve moguće spravice po sebi. Je l' jasno? Moram s tobom k'o s djetetom. I daj si sredi više tu memoriju! *Zapamti* nešto! Idi sad u garažu do večeras. Koža ti se još nije obnovila i sav si moker. Opet će te sunce isušit, pa ćeš morat

uzimat novu kožu. Zadnji put si na nju potrošio svu ušteđevinu, a trebaju ti pare za Dionu. Isključi sve nebitne te gluposti po sebi i idi u garažu dok se nisi srušio.

- A štap?

- Ja ga pazim k'o oko u glavi!

- Dobro, vidimo se onda jutros.

- Da, jutros, kad sunce zađe. Jebo ti ja memoriju.

Dobar je Arembi. Žao mi je što je retardiran, ali jako je dobar. Hm... Imam do garaže četiri kilometra. Dok hodam, isključit ću sve više funkcije u tijelu radi uštede energije i uključiti id-moddd-dd-d...

...e-ee-eeeego-mod uključen. Oprema za posao spremna. Akumulatori puni. Ulje promijenjeno. Hmm, koju ću košulju obući jutros? Ovu na pruge.

- Muskito OS/79, javljaju mi senzori da ti je koža na cijelome tijelu zadobila opekline prvog stupnja. Zaključak je da si opet proveo dan vani.

- Jesam, Muskito OS/84. Arembi me zvao da lovimo ribu na promenadi.

- Previše se trošiš. Sunce će ti uništiti čipove. Trebao bi biti s nama, u garaži dok ne dođe vrijeme za posao.

- Ali, dok radim nemam se vremena družiti s Dionom. A budem i prljav. A cure ne vole prljavštinu.

Facijalni motori u Muskito OS/84 slažu izraz podrugljivosti.

- Ti si još uvijek uvjeren da bi mogao konstruirati kopulativni odnos s tom ženom?

- Da. Arembi kaže da moram biti uporan i dosadan i nap...

- Arembi je *čovjek!* I Diona je *čovjek!* Ti si android! Ti si napravljen za hvatanje komaraca i nemaš što tražiti s ljudima.

- Arembi kaže da...

Gle, sad mu se facijalni motori brzo lociraju na položaje za izraz nestrpljivosti.

- Je l' taj Arembi traži od tebe da radiš nešto za njega?

Zbunjen sam. Ne vidim svrhu u tome pitanju. Pa naravno da radim nešto za njega! Imam osjećaj da je OS/84 zapravo ljubomoran na mene i na to što imam curu i što se družim s Arembijem, a njega nitko ne zove iz garaže po danu. Ja, zapravo imam jako puno sreće u životu.

- Da. Kupujem mu cigarete i piće i hranu kad je gladan. I kopam nam gliste za pecanje iz rijeke. I kupim novine.

- S čijim novcem?

- Pa sa svojim, od posla. Arembi nema novaca. Zašto te to zanima?

- Razmisli malo o tome. Shvatit ćeš i sâm. Idemo sad na posao. Senzori mi javljaju da večeras moramo uloviti više od dvadeset tri milijuna komaraca.

Čini mi se da je OS/84 ljut na mene. Možda se i on zaljubio u Dionu...? Senzori mi govore da je isključio svoj ego- mod. Više ne možemo razgovarati. A ništa. Onda idem i ja na posao. Možda sretnem i Arembija sinoć, negdje uz rijeku.

Uh, sinoć ima stvarno mnogo komaraca! Roje se nad rijekom i neprestano napadaju ljude. Ne razumijem zašto svi i dalje hodaju

promenadom i sjede na onim klupama, kad ih komarci stalno grizu. Zapravo su ljudi paradoksalni. Htjeli bi da nema komaraca, a oni sami ih hrane. Dobro, idem sad raditi; razmišljat ću o ljudima kasnije.

Razvijam elektromagnetsku mrežu. Lansiram senzorske pipke. Transformiram usta u usisavače. Uključujem infracrveni vid i mamilice. Isključujem ego-modddd-d-d...

...s-ss-sss-sssuperego-mod uključen.

Što se dogodilo? Šake su mi još uvijek razvučene u mreže za lov. Uf, kako *to* grozno izgleda! Puno je sprženih kukaca. Nisu samo komarci... Što je ono? Neka ptica. Sigurno je lovila kukca, pa se zabila u mrežu... Uh, kako je neudoban ovaj radni mod. Ne mogu spustiti ruke zbog tih pipaka što mi se pružaju iz pazuha. Kapacitet ždrijelnog spremnika mi je napunjen 83%. Tek kad izbacim sve te usisane komarce u reciklator, id-mod mi se treba isključiti. Ali, što se zbilo? Senzor mi kaže da bih još uvijek trebao raditi; smjena mi još nije gotova. Svijest mi ne bi smjela još biti reaktivirana. Eno, vidim i OS/84, levitira nad rijekom i usisava komarce.

Zar mi se dogodila nekakva malfunkcija? Senzori me ne upozoravaju na nikakav kvar. U čemu je onda pr-

- Pa Muskito, jebem mu hladovinu, tebi izgleda treba slušni aparat!

To je Arembijev glas! Gdje je...?

- Ej, pazi malo kud se vrtiš s tim spravicama po sebi! Spržit ćeš mi dlake na prsima!

- *Arembhhhh...* - Uf, sto trideset tri komarca su mi pobjegla iz ždrijelnog spremnika. Moram zatvoriti filter.

- Čuj belzebube, ako misliš bljuvat kukce po meni, predomislit ću se i ostavit te da radiš.

- *Ti* si mi uključio superego-mod? Zašto? I kako?

- Ajde, *molim* te, sredi si tu memoriju! Sto puta si mi opisao kako šta funkcionira na tebi. Stisneš ovo - skoči ono. Okreneš ovo - zasvijetli ono. Nisi baš čudo tehnike, znaš.

- Dobro, ali zašto si to učinio? Mogao si mi uništiti procesore. Ne smiju mi istovremeno biti uključeni superego- i id-mod... Zašto se tako smiješiš?

- Mislim da ćeš mi bit zahvalan što sam to učinio kad ti kažem *zašto* sam to učinio. Pogledaj tamo prema mostu.

Prema mostu? Hmm... morat ću isključiti infracrveni vid, jer vidim samo siluete... Netko je naslonjen na ogradu mosta. Da izoštrim pupile... Tako. Čekaj malo, to je...

- Arembi, to je Diona!

- Aha, lega! Diona i sama. Znaš šta to znači, jel?

- Da. Prošao joj je ispit sutra i došla se naći sa mnom!

- Pa dobro, recimo da je tako. Bitno je da je ovdje i da te čeka. Zato sam te dozvao. Idi k njoj, dok ju komarci nisu pojeli. I ovoga puta, nemoj dopustit da te odbije. Došla je zbog *tebe*, znaš!

Uključit ću si mlaznice u gležnjevima. Tako ću joj doći brže. Hm, ima dosta ljudi na promenadi. Neću letjeti među njima, da se ne

zabijem u nekoga. Letjet ću nad rijekom. Tako, idemo sad! Uh, koliko komaraca! Kako ljudi mogu hodati ovuda s otkrivenom kožom? A znaju da ju komarci vole...! Evo je, nije me primijetila, doletio sam joj s leđa. Sad ću ju iznenaditi...

- Diona!

- AAAAH!! Isuse, Muskito, jesi to ti? Umrla sam od straha!

- Varaš se. Vitalne funkcije su ti još uvijek akt...

- Zašto ne radiš? Mislim, sav si... *rastvoren* za hvatanje komaraca. Mislila sam da ne možeš pričati dok radiš.

- Arembi mi je uključio superego-mod. Vidio je da si se došla naći sa mnom, pa me pozvao.

Hmm... Iznenađna vazodilatacija joj je uzrokovala crvenjenje u licu. Senzori mi govore da doživljava osjećaj stida. Uključit ću ih sve, kako mi je Arembi rekao.

- Zašto se sramiš?

- 'Ko? Ja? Ne s-sramim se.

- Sad lažeš. Tonus glasa ti se promijenio i znoje ti se dlanovi.

Gleda si šake. Disanje joj se ubrzalo.

- Ne lažem, Muskito. Idi bolje radit - ako te vide da pričaš tu sa mnom, bacit će te u reciklator.

- Ne mogu sad otići, dogovorili smo se naći.

Električna aktivnost mozga joj je pojačana. Elektroencefalogram joj divlja.

- Mi? Kad?

- Sutra, kad smo bili na mostu.- Senzori pokreta mi govore da se netko kreće preko

mosta, ali ignorirat ću tu osobu. Diona i ja smo napokon sami i sad ju neću pustiti ni na tren. Ali, ona stalno okreće glavu prema toj osobi. Možda ju pozna, pa ju želi pozdraviti. Ako je to ona njena neugodna prijateljica... A ne, na sreću nije. Neki čovjek. Ali... Čekaj malo. Skreće prema nama. Ne smije sad...!

- Gospodine, molim vas da ostavite moju curu i mene da razgovaramo nasamo. Prvi put smo sami...

- Diona, šta taj robot tu radi?

Oh, čovjek je poznaje. Njegova tjelesna starost približno odgovara njezinoj.

- Ništa, razgovaramo. Poznajem ga.

- Zašto ne radi? Mogao bi te opeći s tim stvarčicama po sebi. Ej, mašino! A da radiš ono za šta si stvoren? Pogledaj koji rojevi oko nas!

- Pusti ga, Petrone.

- Je l' to onaj što stalno trči za tobom?

Čovjekovo srce se ubrzava i tijelo mu luči adrenalin. Senzori mi govore da mu se u tijelu miješaju emocije nadmoći i posesivnosti. Ne znam što te riječi znače, ali po izrazu na njegovom licu, izgleda nešto veselo. Možda je sretan zbog Dione, jer mu je ona očito prijateljica.

Dionino lice je sada opet posramljeno, ali i uplašeno. Ni to ne mogu potpuno shvatiti. Možd-

- Čuj, stari. Ja znam da vi roboti nemate sređen pojam protoka vremena u tim vašim glavama, al' zar ti ne shvaćaš da kad bezuspješno letiš za ženskom cijelu njenu srednju školu i faks... da bi možda trebao odustat od toga!

- Arembi kaže da trebam biti naporan i dosadan i uporan, pa će mi uspjeti. Osim toga, nisam letio, nego hod...

- E baš si naš'o pravog učitelja! Ja otkad znam za sebe, taj dane provodi tu na rijeci i traži budale koji će mu plaćat hranu i piće. A ti si mu zlatna koka, izgleda! Tvoj rok trajanja je duži nego njegov; ti ćeš ga hranit dok ne umre. Ne slušaj tog klošara.

- Dobro, hvala na savjetima. Bilo bi lijepo da nas sad ostavite nasamo jer imamo spoj... šta je smiješno?

- Tebi treba nacrtat, a? Diona ima spoj *sa mnom*, a ne s tobom! Otkud ti uopće ideja da bi htjela biti s tobom?

Sad sam zbunjen. Ulja mi se počinju zagrijavati u ekstremitetima. Čudan, neugodan osjećaj.

- Dogovorili smo se noćas da ćemo se naći poslije ispita... opet se smijete.

- Ajde idiote, molim te, idi lovit te komarce. I ostavi Dionu na miru!

- Petrone, nemoj biti takav. Muskito je dobar...

- Šta ti sad staješ na njegovu stranu?! Čuj, ako se hoćeš žvalit s tim čudovištem, samo izvoli!

- Ne, čekaj! Nisam to htjela... Samo ga nemoj tjerat...

- Ma daj, to je *robot*, ej! Mikser se ne može uvrijedit! Ajde, kanto, gubi se! Vidi kako onaj tvoj kolega zarađuje pare. Šta ti čekaš?

- Mislim da ste tu nešto pogriješili. Ja i Diona sm...

- Ajde odjebi više! A ti dolazi. Auto mi je parkiran gore, kod katedrale. Ovi komarci nisu normalni...

- Gospodine, molim vas, pustite Dionu...

- ODJEBI, REK'O SAM!!

Čovjek je zgrabio Dionu za nadlakticu i vuče ju za sobom. To je u protokolima klasificirano kao interhominidalno nasilje. Ne smijem intervenirati, ali ne mogu samo stajati. Taj čovjek mi zlostavlja curu!

- Gospodine, pustite tu ženu! Rekao sam da ju pustite! Bit ću prisiljen...!

Ne okreće se i vuče ju dalje za sobom. Možda me nije čuo od bijesa. Kod ljudi se to zna desiti. Diona više nešto, udara ga rukom po zatiljku. Procesori mi rade na maksimumu, doživjet ću kratki spoj ako nešto ne učinim, a ne smijem povrijediti ljude... Kako ću spasiti Dio... Znam! Odlična ideja! Moram im se približiti... Tako! Otvaram filter ždrijelnog usisnika i uključujem peristaltičke mlaznice. Katapultirat ću sve komarce iz spremnika na tog čovjeka... Pustit će Dionu i ona će mi doći...

Sad! *PUMFFFF!!!*

- U jebote!!! Šta je ovo...?!

- Aaaaah! Aaaah!

- Napadaju me, jebemtiiii!!

- Petrone, pazi! Ograda!

Opa, nepredviđena situacija! Čovjek ne gleda kamo ide i previše se približio ogradi mosta. Zašto ne otvori oči? Umjesto toga samo maše rukama oko sebe... Uh, udario je u ogradu...

- Petroneee!!!

... past će s mosta. Moram nešto... Uhvatit ću ga rukama...

*ZZZGZZZZT!!!*

- Aaaaah, Petrone!!! Muskito pusti ga, ubit ćeš ga!!

- U redu, Diona, ali onda će pasti. - Evo...

- Neeeeee!!!

Pao je. Dim suklja iz njegovog tijela. Uopće se ne miče.... potonuo je. Što sad? Hmm, Diona plače i vrišti. Sve tjelesne funkcije su joj preopterećene. Ne znam što da radim. Možda... Senzori mi govore da se približava policija. Tako i treba, kad svakakvi nasilni ljudi hodaju po noći. Objasnit ću im kako se sve dogodilo. Nadam se da ću, kao nagradu što sam spasio Dionu od onog nasilnog čovjeka dobiti nekoliko slobodnih sekundi. Da mogu napokon biti s Dionom.

Tri policajca trče prema nama. U rukama drže elektromagnetske pištolje. Jadnici, misle da smo Diona i ja još u opasnosti.

- Možete spremati oružje! Ja sam spasio Dionu od zločinca. Eno ga, dolje u rijeci.

- Ne miči se! Gospođice, jeste li ozlijeđeni?

- Nije ozlijeđena, plače zato što joj je tijelo u šoku. Al' to je normalno...

- Daj, sredi ga.

- ... kad ljudsko biće proživi situaciju kakvu je prrro-oo-o-o...

...e-ee-eeego-mod uključen. Uh, sustavi mi ne funkcioniraju kako treba. Senzori mi kažu da mi je tijelo doživjelo elektrošok. Ne znam kako... Što je sad ovo, ne mogu se pomaknuti! Možda sam paraliziran? Ne mogu aktivirati ni vid. Ali, čujem kretanje oko sebe.

- Ej! Može li mi netko pomoći? Elektrošok mi je deaktivirao motoričke funkcije.

Netko se smije. - Slušaj ga! On bi da ga pustimo!

- Muskito...

Ovo je Arembijev glas!

- Gdje sam? Sjećam se da je naišla policija i kad sam im pokušao objasniti što se desilo, najednom mi se sve zamračilo.

- Uхватili su te. Ubio si čovjeka.

- Ma ne! Htio sam mu pomoći da ne padne s mos...

- Jebiga, spržio si ga s tim svojim mrežama za komarce. Pao je u vodu i utopio se.

Uf, to se nije trebalo desiti. Prema propisima, ako android ubije ljudsko biće... Loše, loše!

- Arembi, gdje se nalazim?

Uzdiše.

- U postaji za reciklažu. Osuđen si na smrt.

- Zašto, kad nisam kriv! Taj čovjek je htio odvesti Dionu...

- Muskito, ona je svjedočila protiv tebe. Rekla je da si pljunuo komarce na Petrona, a onda si ga još spržio s tim mrežama.

- Pa jesam, ali... Zaboravio sam da mi je uključen id-mod! Htio sam ga spasiti da ne padne...

- Žao mi je, lega.

- Je l' Diona tu?

Zašto sad šuti? Možda ju traži. Osjećam drhtaje po cijelome tijelu. To bi mogao biti strah. Zanimljiva senzacija. Nikad ju prije

nisam osjetio. Uh, netko mi reže kožu na rukama! A ne mogu ih pomaknuti. Senzori mi kažu da mi uguravaju elektrode među tkivo. To služi za smrt.

- Arembi, gdje je Diona?

- Nije došla. - Glas mu je čudan, glasnice previše titraju.

- Zar joj nitko nije rekao da ću biti mrtav?

- Muskito, ona... Ne, nisu joj rekli.

- Jer bi plakala.

- Da, Muskito, jer bi plakala.

Zabili su mi elektrode i u sljepoočnice. - Odmaknite se sad. Bit će puno iskri.

- Muskito, ja... ovaj... ne znam...

- Dobro, Arembi, pusti sad ljude da obave svoj posao. Koliko dugo traje smrt? Nigdje nisam našao podatak.

Nitko ništa ne govori, ali osjećam rast električnog napona u tijelu. Neugodan osjećaj.

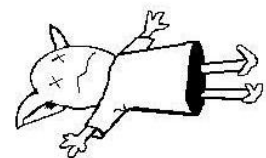
- Reci Dioni da me sljedeći put ne čeka na mostu. Ne sviđa mi se ova smrt. Je l' još dugo treba trajati?

Napon je sve jači. Otkazuju mi stopala.

- Mislim da ću sad biti deaktiviran. Arembi, je l' te mogu nešto zamoliti?

Šuti. Valjda sluša što hoću reći. Dobar je on čovjek. Samo da nije retardiran. Valjda neće zaboraviti moju molbu. Uh, napon je sad stvarno jak! Ni malo mi se ne sviđa smrt!

- Pazi na moj štap dok se ne vratim. Nemoj da ga riba opet odvuče u rijeku kao onda... onda... Ma znaš, onda! Arembi, vidimo se kad ta smrt bude gotov-vvv-vv-





*Stari poznanik čitatelja "Parseka", Mario Berečić je višestruko nagrađivan i antologiziran autor. Njegova poznata zbirka Željezna horda doživjela je više izdanja - elektroničko na Internetu, na hrvatskom jeziku u Mađarskoj te na mađarskom u Hrvatskoj kao A Vashorda. U našem fanzinu Berečić je osobito zapažen svojim pričama o duhovima, smještenima u slavonsko podneblje kojej inače obiluje mistikom...*

## Mario Berečić

# OKVIR ZA SLIKU

Nikada nisam vidio sliku svoga djeda. Nije mi nedostajala, bilo je normalno da je nema. Poginuo je kad je moj otac bio mali i postao predak o komu se malo zna, ali nikada znanje nas djece nije prekoračilo skromne granice koje u razgovoru nisu prelazili ni otac, ni rodbina.

Ove sam jeseni ugostio poslovne partnere iz Njemačke. Odveo sam ih u našu obiteljsku kuću na večeru i lagano uživao dok su gledali što sam izgradio i kako to opremio. Kad sam bio kod njih u Freiburgu, nisu mi pokazali ljepši dom od moga. Razgovor je te večeri skrenuo i na obitelj. Ja sam rekao kako je moj djed bio različit od mene - ja sam germanski plav, on je bio šokački crn. Pitali su me za njegovu sliku, a ja sam se zbunio: nitko mi nikada nije rekao

da se djed fotografirao, nikada nisam imao njegovu sliku u rukama. Za mene potpuno novi pojam. Kako se iz toga izvući? Pod njihovim pogledima tonuo sam u stid: moja obitelj i moje rodno selo su u njihovim očima odmah ispali barbari, a nisu bili. Izvukao sam se mrmljajući kako su onda slike bile rijetke. Osjetio sam se jadno, dočekao sam skoro pedeset godina da me podsjetite kako je fotografija normalan dio obiteljskog sjećanja.

Živim i radim u Belišću. Tamo sam odrastao, iako sam rođen u obližnjem selu, pravom slavonskom da dodam. Sjećam se djetinjstva na prašnjavom putu i zima preko kojih nismo mogli nigdje zbog zapuha i dubokog snijega. Nekako kad smo se odselili napravili su makadamsku cestu,

negdje početkom šezdesetih. Već se ovdje vidi da je bilo nekih problema u tom selu. I u okolnim, bilo je problema. Kakvih? Najbolji primjer je moj djed, poginuo u ratu 1944. Tu nije jedinstven, šezdeset šest suseljana je izgubljeno u tom ratu, ali djed je poginuo na strani partizana, ne ustaša ili Nijemaca. Partizan je bio rijetkost u selu i u kraju. To je bio problem: središnja općinska vlast nije htjela razvijati taj kraj. Svi su šaptali: *zbog ustaša*. Nitko nije govorio naglas.

Odmah kažem da mi dobro ide, imam direktorsko mjesto u njemačkoj tvrtki, lijepu kuću u Belišću. Mjesto je malo, stanovništvo ipak gradsko, izgleda mi najgradskije u Slavoniji. Na selo idem rijetko. Tamo je moja tetka naslijedila imanje dohranivši baku i djedova brata. Otac se držao sa strane, pustio je tetu da obavi tu dužnost na koju se ona nametala.

Odmah sutradan sam otpratio svoje njemačke goste, dao tajnici upute i jurnuo kod tetke. Selo me dočekalo kao i uvijek: u širokim njivama, s novim kućama i cestom. Tetka me isto tako dočekala širokih ruku. Jako je srdačna i gostoljubiva, svi kažu da je dobra osoba.

"Žo mi je da ti bratić nii tuute", rekla je odmah. Jedna od najodbojnijih stvari kod nje bila je ljubav prema njezinom sinu jedincu. Kćer nije ni spominjala, mene isto tako, no puna su joj usta njezinog sina. Od tolikih riječi nije vidjela da je tip propalitet koji se oženio u četrdesetpetoj za kao smrt

mršavu djevojku koja je naizmjenice zapadala u ovisnosti o alkoholu i drogama.

Sjeo sam, ona me je pogostila kavom. Pitala je kako sam, što je novog... da bi nastavila pričati o savršenom sinu. Ja sam nju u stanci monologa zapitao o slici. Zastala je, blago se namrštila i okrenula mi leđa. Otišla je do druge sobe. Počeka sam kratko da bih čuo korake. U ruci je držala sliku.

"To je moj otac", rekla je. "Vidiš koliko sličići mom Marku."

Doista, sličio je bratiću Marku. Ja sam bio više na pokojnu majku, kako mi kažemo za baku s očeve strane. Onda je nastavila monolog kako bratić sličići, da je pravi djed. U tišini između riječi osjetio sam pogrdu: niste vi pravi nasljednici, to je moj sin i ja sama. Dok je pričala nisam mogao suzdržati misli o njoj kao zloći: doista je bila dobra i pažljiva prema svima, ali isto tako uvijek s računom koji bi joj priskrbio dobit. I imala ga je uvijek. Pitao sam ju:

"Kako to da mi ranije nisi pokazala tu sliku?"

Malo je šutjela, potom zaustila i onda rekla jednostavno:

"Zaboravila sam."

Kao da se ništa nije dogodilo, nastavila je pričati o sebi i svojim nevoljama, hvaliti obitelj i sina. Do tada još nisam shvaćao zašto se otac držao sa strane prepuštajući svoju očevinu sestri. Onda mi je postalo jasno: teta nije htjela shvatiti koliko je nama nešto važno, držala je samo

stranu svoje obitelji. Kako je djedova fotografija bila njezina, tako i imanje. Moj je otac otišao iz sela, više nije imao prava na uspomene i vrijednosti. To je prihvatio kao normalno, a i njoj je takvo ponašanje bilo prirodno. Meni devastirajuće. Još sam bio ljut na njih za sramotu koju mi je njihova glupost prouzročila kod kolega iz njemačke središnjice poduzeća. Malo sam još pričao da bih naglo krenuo kući.

"Kuda ćeš sada...", pitala me. "Jesi li se štagod naljutio?"

"Nisam", krenuo sam linijom manjeg otpora, premda je moja uzrujanost bila očita. Jer kod mojega tipa Hrvata je jako puno dobrih osobina, a od loših je ta da se ne konfrontira s rodbinom. To nikako: možeš ih ogovarati, lagati o njima, ali ne svađati se u oči. Tako sam i ja zašutio, srdačno se pozdravio. Na njezin upit sam obećao da ću navratiti i kod bratića. Unatoč tomu što mi je svaki taj posjet uzima kojih stotinu kuna. Ja sam ipak bratić kojemu ide dobro, a on se nije sredio, evo i žena mu je sva neka bolesna, mršava... 'Teta, ona je prljava ovisnica', htio sam reći, no 'linija manjeg otpora, linija manjeg otpora', odjekivalo mi je glavom.

U autu sam bio ljut sam na sebe, nisam ni pomislio skrenuti u nedovršenu bratićevu kuću. Bio sam ljut na oca jer je to dozvolio, ljut na sebe jer sam tako naivan, ljut na tetku jer nije rodbina, već lisica-pijavica. Dvostruko ljut jer ona ne razumije što čini. Izašao sam iz sela, krenuo na

groblje. Parkirao sam BMW na cesti spustivši se pješice zemljanom cestom do groblja. Od sela je udaljeno kilometar, bez ograde je i zelenila. Moji suseljani ne održavaju grobove kao moji sugrađani, a i nadgrobne ploče su im manje. Djed i baka ju nemaju, samo drveni križ. Otac i tetka nisu se mogli dogovoriti oko podizanja ploče i betoniranja *kanta*, ruba groba. Stao sam ispred djedova groba i počeo razmišljati. Ne molim se, iako mi stranka u kojoj sam od mladosti to danas dozvoljava.

Na pustom groblju oko dva poslijepodne mi je prišao neznanac. Pozdravio me, ja njega. Pogledao sam ga krajičkom oka i opet se zagledao u zemlju. Pitao sam se kako se osjeća on tamo gore zbog svoje kćeri.

"Krivo mi je da sve drži za sebe", reče neznanac.

Okrenuo sam mu lice uz blagi osjećaj neugode. Osjetio sam praiskonske srhe straha po koži. Pogledao sam bolje čovjeka i groblje. Bili smo sami, a moj je strah rastao. Sada me mučila bol u želucu, teški imaginarni teret na grudima, koža koja se pomiče prema gore.

"Kako si se naježio, da se mož' vi'ti."

Šutio sam i osjećao nazočnost nečeg nepoznatog. Usred dana nisam očekivao taj osjećaj. Odmahivao sam glavom dok se nisam potpuno naježio.

"Evo, to sam ja", rekao je jednostavno. Nije mi nitko morao reći, gledao sam ga u lice, bilo je to lice s

fotografije. Isto mi nitko nije morao govoriti da je mrtav, osjećao sam ga kao neprirodnu silu u blizini. To mi se ponekada događalo, ali sada... Ljutnja mi je nestajala brže nego led na ljetnjem slavonskom suncu.

"Gledam te često. I volim biti s tobom. Ti si moj ponos. Sve vas volim, ali tebe najviše.", govorio je književno. Ja sam utvrdio da gubim dar govora. Nije mi ni trebao, deda je znao sve:

"Nisam ni ja imao sreće s rodbinom. Utješit ću te. Znaš kako sam poginuo?"

‘Od metka...’, pomislio sam, pokušavajući nešto reći.

"Moj je brat, invalid koji nije išao u rat, znao da sam u selu, kod tvoje bake. Dobio sam nekoliko dana slobodno i s brda se spustio noću. To sam radio već godinama, kad god sam mogao. Nitko od svih selskih ustaša nije me tužakao. Selo je važnije od države. Zato su zadirivali brata da je komunist, partizan. On je izdržao do četrdesetčetvrte i jutro prije nego što ću otići u brda uzjahao konja, pregazio rijeku, javio ustašama u Valpovu da sam u selu i da odlazim kad padne noć. Tu su me večer dočekali i ubili u zasjedi. I tako sam se smjestio ovdje."

Šutio sam gledajući čovjeka kojeg sam prije šezdeset minuta prvi puta vidio na fotografiji. Htio sam ga svašta pitati, no riječi mi nisu navirale. Zato je on predvidio:

"Tu stanujem. Bolje mi je nego kad sam bio živ. Sve vidim, sve čujem, u svakoj sam kući. Naše je selo... naše je selo vrlo

živo. I družim se sa svojim ocem. Njega nisam upoznao."

Pitao sam ga što je tako zanimljivo u tuđim kućama, no on je krenuo u svježju zemlju obližnjega groba:

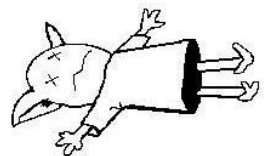
"Novi je stigao prije tri dana. Još vrišti. Moram ga smiriti. Valda sam i tebe", dovršio je na dijalektu nestajući u crnici.

Nisam ni trena čekao. Otišao sam s groblja i prekrizio se na izlazu. Nije mi se više tu ostajalo. U tom sam trenutku vjerovao u sve što sam doživio. Kad sam autom prešao prve metre, više nisam bio siguran. Samo je osjećaj straha harao mojim umom stišćući mi utrobu. Ne želudac, cijelu utrobu je stiskao.

Auto je brz, grabio je prema Belišću. Razdaljina od sela do moje kuće je za njega prekratka. Ako je deda htio pomoći, bio je tamo na groblju pri ruci. Samo, nisam znao na koji način je pomogao. U glavi mi se miješalo sve što je rekao, sva sjećanja. Počeo sam gubiti kontrolu nad vozilom. U tom trenutku nisam vjerovao da sam se susreo sa djedom. Osjećaj susreta s mrtvim je nestajao kao i granice kolnika.

Usporih auto. Stao sam na rub ceste, poželjevši cigaretu prvi put nakon petnaest godina. Nisam bio siguran je li ovdje, nije me bilo briga osjeti li ironiju. Rekao sam mu:

"Jako si mi pomogao."



Kina vrte, Čubi recenzira

## KVČR #28: PODMAZANA MOTORKA

Piše: Aleksandar Žiljak

Evo nekoliko što razvikanih, što dugo očekivanih filmova, koji su se u zadnje vrijeme pojavili u kinima, pa da krenemo redom. Samo mala *off topic* opaska: Stalloneov *John Rambo* je u samom vrhu serijala! Ekstremno brutalan film, u kome se Slyu u nekoliko danteovski nadrealističkih scena omakla čak i umjetnost. Još jedna *topic* digresija: nabavio i odgledao *Aeon Flux*, originalni crtani serijal Petera Chunga. To navodno bila neka kult serija na MTV-u. Moje mišljenje: OK animacija, ali pretenciozno do boli i istovremeno zbrkano i šuplje. Pisao bih više o tome, ali tu me režite ako se uopće sjećam što sam odgledao prije par dana! Film rađen po seriji je definitivno bolji! A sad na posao!

### Užas!

Robert Zemeckis je poznat kao režiser sklon eksperimentima. Od animacije, tu je bio *Tko je smjestio zeki Rogeru?* i *Polarni Ekspres*, što bi bile, recimo, fantazije, a kao pokus s montažom fikcije i stvarnosti u istom kadru *Forrest Gump*. Kao SF režisera

ga pamtimo po trilogiji *Povratak u budućnost* i više no solidnoj ekranizaciji Saganova *Kontakta*, uz neke televizijske projekte.

I upravo je zbog Zemeckisove reputacije *Beowulf* veliko razočarenje. Ameri su, čini se, ponovno otkrili čari 3D kina, ovaj put tehnički usavršenog, a *Beowulf* je jedan od prvih filmova nove generacije. Naravno, u našim se multipleksima tehnika tek instalira, pa *Beowulfa* možemo gledati samo u dvije dimenzije. Međutim, nije to ono što jebe vašeg recenzenta. Naime, ja sam savršeno spreman gledati film i na projektoru što je iz Istočne Evrope stigao kao bratska pomoć u godinama prije Rezolucije Informbiroa, samo ako se ima što za gledati. Raznorazni *gimmicks*, dokazuje se to po n-ti puta, ne mogu nadomjestiti scenarističke i režijske nedostatke nekog filma, baš nasuprot: mogu ih samo potencirati. I obratno: ako je film dobar, on neće ništa bitno izgubiti kraćenjem za jednu dimenziju. Dokaz: Hitchcockov *Nazovi M radi umorstva*, koji

je bio planiran da ide u 3D tehnici, onaj s crveno-zelenim naočalama.

Priča *Beowulfa* je, uz manje ili veće preinake, poznata iz klasičnog epa. Dakle, na dvoru danskog kralja, već ostarjela i onemoćala, tulumari se danju i noću. Buka smeta čudovištu Grendelu i on, razjaren jer ne može spavati (što bi tek da je u susjedstvu kakvog narodnjačkog kluba?), upadne na zabavu i izgazi, premlati i raskomada skoro sve prisutne. Kralj, skrivajući istovremeno neke mračne tajne, raspiše nagradu onome tko umlati sirota Grendela. Dođe naslovna faca, junak od formata i reputacije koju uglavnom sam napuhava. Odmah zapadne za oko mladoj kraljici, posvađa se s kraljevim savjetnikom, a i sam kralj, gledajući novopridošlog junaka i njegovu oružanu pratnju, više nije načistu tko mu je manji problem.

Bilo kako bilo, Beowulf ubije Grendela u poštenoj borbi. Kralj se, onemoćao i bez nasljednika, baci sa zidina dvorca, a naš junak oženi kraljicu i postane kralj namjesto kralja. Međutim, tu je negdje u igri i Grendelova majka, koja će, sirota i ucviljena, skovati zlokobnu osvetu...

Kako su Neil Gaiman i Roger Avary autori scenarija, stvari na tom planu i nisu tako crne. Priča je zaokružena i ne završava holivudskim *happy end*-om. Sam Beowulf (Ray Winstone) je prikazan kao dosta slojevit lik: samouvjereni hvalisavac, ispičutura i ženskar, ali istovremeno i vezan osjećajem časti i definitivno hrabar. Kao

takav odstupa od klišeja. Poteškoće, međutim, nastaju u ostalim likovima: kralj (Anthony Hopkins) još prolazi, izmučen godinama i bremenom krune, vječito oblokani i nesretani što mu potomstvo nije baš onakvo kakvo bi si svaki otac poželio. I kraljica (Robin Wright Penn) je prilično ozbiljan lik, iako, ruku na srce, bez neke posebne funkcije u priči. Da, vide se tu frustracije žene nezadovoljne onim u što joj se muž pretvorio, ali su, primjerice, ostali neiskorišteni dramski potencijali njena suparništva s mladom Beowulfovom ljubavnicom u drugoj polovini filma. Čemu zapravo ta ljubavnica služi, osim da ukaže na Beowulfov nepostojanost, dobro je pitanje.

Sam čudovišni Grendel je, pak, najveće razočarenje. On ispada cendravac, koji svako malo otrči mami da ga tješi. Cijelo je njegovo zločinačko ponašanje, koliko se vidi, stvarno uzrokovano jer mu smeta buka. Dajte, molim vas! Ili je to, kao, bijes jer je, divovska nakaza kakva jeste, izgnan umjesto da sjedi gdje mu je po pravu nasljedstva i mjesto? A i Grendelova majka (Angelina Jolie), vještica i što sve ne, bi mogla biti solidnije napisani lik, ne bi škodilo. Goldfingerovsko tijelo preliveno zlatom nije loš štos, ali nije dovoljan. Posebno je neiskorištena mogućnost razrade sukoba starog poganskog (Grendelova majka?) i nadolazećeg kršćanskog (Beowulf?) svjetonazora, što je tek ovlaš natuknuto smještanjem priče u konkretnu

godinu i spominjanjem novog boga Isusa, te činjenicom da je dvorski savjetnik prihvatio kršćanstvo i hoda okolo s križem izvezenim na odjeći.

Kao što vidimo, dosta je tu propuštenih prilika. No, sve bi se to još dalo nekako prožvakati, jer sa stanovišta scenarija *Beowulf* nije ništa lošiji od hrpe drugih filmova, a u mnogim je detaljima čak i bolji.

Problem koji istinski mrvi *Beowulfa* u prah i pepeo je, međutim, u Zemeckisovoj odluci da radi potpuno animirani film, te u njegovu pristupu animaciji i dizajnu. On koristi žive glumce, koje onda kompjuterski obrađuje. E sad, to je

legitimni postupak, sve smo to već vidjeli, ali u Zemeckisa su ljudi i životinje likovno izvedeni i animirani na nivou *Shreka* ili nečeg sličnog. Osobito se to odnosi na uvodnu scenu, pijanku na dvoru.

To ne bi bio problem da je i priča šrekovska, ali nije. *Beowulf* ima ambiciju biti ozbiljan, a ne zafrkancija, i onda je tu ovakav retuš živih likova sasvim neprihvatljiv. Njime, te lošom, trzavom, skoro drvenom animacijom, efikasno je

zaklana bilo kakva emocija, tenzija, napetost, jeza, strah, katarza, sve ono što bi jedan *fantasy* spektakl morao imati i sve ono što bi nam okupljeni glumci trebali prenijeti. Čim vidimo likove, *Beowulf* puca po šavovima, gubi se interes i film postaje loša,



bučna (jebote, stolac se podamnom tresao od galame iz zvučnika) i dosadna, potpuno artifičijelna slikovnica, čak i bez puno lijepih slika. S te, po mom mišljenju čisto tehničke strane, *Beowulf* zaostaje čak i za već relativno starim filmovima poput *Final Fantasy: The Spirits Within*. Ako je već htio raditi animaciju, zašto Zemeckis nije išao na čisto crtani film? Mogao je možda birati *anime* pristup ili neko drugo vizuelno rješenje (mislim da bi

diznjevski ili blutovski stil bio neprimjeren), sve samo ne ovo što je izveo.

Što je najgore, Zemeckis radi režijske gluposti. Najvidljivije je to u sceni borbe Beowulfa s Grendelom. Naime, u želji da iskaže svoje junaštvo, Beowulf se odlučuje suprotstaviti Grendelu bez ičega, što u njegovoj interpretaciji znači *butt-naked*. Fino. Ima momak dobro razvijeno tijelo i što bi ga se stidio, je li? E da, ali onda Zemeckis cijelu borbu kadrira i sve podređuje tome da

sakrije Beowulfov, jel' te, kurac. A kad se u borbi ustanovi da ni Grendel, čudovišan kakav jeste, nema, jel' te, kurac, onda umjesto uzbudljivog obračuna, ključne dramaturške točke cijelog filma, imamo smijuriju, jer je prva asocijacija da ga, eto, nema ni Beowulf. A ima toga još, ne bojte se.

Ukratko, već sam potrošio više papira nego što *Beowulf* zaslužuje. Uzmite si onu staru verziju s Christopherom Lambertom, barem ima *techno-soundtrack* i dvorac s plinskim grijanjem i razglasima, što se posebno efektno iskoristi u sceni kad *taj tamo* Grendel radi pokolj. Zanimljivo kako neka trešina (režija Graham Baker, 1999), koja se obično knjiži kao ćurka, znade imati zanimljivija rješenja od visokobudžetne produkcije koja bi nam trebala inaugurirati novo doba 3D filma. A mogu preporučiti i *Trinaestog ratnika* Johna McTiernana, snimljenog po romanu Michaela Crichtona. Iako ponešto zbrzana na kraju, ipak je to solidna revizija mita o Beowulfu.

### **Pogubljeni kompasi**

Dječja *fantasy* trilogija *His Dark Materials* Philipa Pullmana nastala je sredinom i u drugoj polovici devedesetih i predstavlja jedno od najobjavljivijih i najnagrađivanijih (u Hrvata objavio SysPrint, a prva knjiga se opet pojavila na kioscima kad i film u kinima), ali i

najnapadanijih i najosporavanijih djela tog podžanra *fantasyja*. Trilogija se sastoji od tri knjige (Vidi čuda: trilogija, pa tri knjige!): *Northern Lights*, *The Subtle Knife* i *The Amber Spyglass*, pri čemu je *Northern Lights* prekršten za potrebe ekranizacije u *The Golden Compass*.

Ukratko, trilogija je priča o djevojčici Lyri, čiji otac sprema pohod kojem je cilj, ni manje ni više, već srušiti Autoritet (Pullmanov termin za Boga), a čija će majka poduzeti sve da ga u tome spriječi.

Ovdje moramo reći malo više o Pullmanovu svijetu. Naime, svako ima svog *daemonu*, uvijek suprotnog spola, koji njega ili nju prati u obliku neke životinje. Ljudi i njihovi demoni su nerazdvojni: smrt jednog, pa čak i razdvajanje na preveliku udaljenost, povlači smrt drugog. Svijetom vlada crkva, nastala na kalvinističkim tradicijama. Znanost je u čvrstim rukama crkvenih vlasti: fizika je, npr. klasificirana kao eksperimentalna teologija. Tehnološki nivo je pomalo *steampunkovski*, ali se koristi električna energija, kao i nuklearne elektrane. S druge strane, dosta toga radi na paru, a i vrhunac aeronautike su, barem na početku, zračni brodovi. Politička podjela svijeta kao da je skinuta s ploče *Rizika*. Jedna od tema o kojoj se u znanstvenim krugovima tek šapuće je zagonetni Prah, kojeg crkva smatra manifestacijom Zla.

Kasnije u trilogiji se ispostavlja da je Lyrin svijet tek jedan od bezbroja paralelnih svjetova u koje se može prelaziti



spretnim rezanjem struna pomoću neopisivo oštrog noža. Prah su, pak, svjesne čestice (kvanti svijesti, možda?), koje se, npr. u našem paralelnom svijetu percipiraju kao anđeli. A Autoritet, tj. Bog, je samo prvi stvoreni anđeo, koji je tu činjenicu iskoristio da uzurpira vlast nad svekolikim svjetovima.

Pullman je zapravo pod *fantasy* prodao čvrstu znanstvenu fantastiku, utemeljenu na suvremenim teorijama. Sve mu skupa poprilično drži vodu, a ono što je razljutilo raznorazne pravovjernike njegova je žestoka kritika organizirane religije, utjelovljene u crkvenim vlastima i njihovim brutalnim metodama. Dok neki tvrde da Pullman time huli i pljuje po vjeri, drugi pak vjeruju da on oslobađa vjeru od stega organiziranih religija, iskompromitiranih do krajnjih granica.

Ostavimo, međutim, te rasprave po strani. Iako još nisam sve dočitao, definitivno mi se prva knjiga čini najboljom. U njoj nas Pullman uvodi u svoj svijet i predstavlja nam Lyru, djevojčicu koja živi

na oksfordskom sveučilištu i zatim biva uvučena u brzi niz događaja koje će potaknuti njeni roditelji (za koje tek u toku priče saznaje što su joj). Naokolo, naime, netragom nestaju djeca. S druge strane, za Lyru se zanima tajanstvena i moćna gospođa Coulter. Kad Lyra nakon jedne svađe pobjegne, skoro padne plijenom otmičara. Izbave je Cigani, kojima je oteto mnoštvo

djece i koji se dižu u pohod protiv otimača, za koje su saznali da bazu imaju na dalekom Arktiku.

Potpomognuta tajanstvenom spravom, alethiometrom, pomoću koje se, ako ju se zna čitati (a djevojčica je talentirana), može dobiti odgovore na razna pitanja, pa i predviđati budućnost, Lyra će se na Arktiku sprijateljiti redom: s teksaškim pilotom balona, kraljicom sjevernih vještica i

izgnanim princem oklopljenih polarnih medvjeda. Osloboditi će djecu zatočenu u posebnom logoru, u kojem se izvodi zastrašujući pokus. Potom će samsamcijata pripremiti teren za puč na dvoru medvjedeg kralja, da bi onda potražila svog



oca... Zamislite si Milesa Vorkosigana s uvojcima i u haljinici i dobit ćete neku predodžbu o tome što sve klinka izvodi u prvoj knjizi.

Moj problem s trilogijom nastaje u daljnje dvije knjige, kad Pullman prebacuje Lyru u ovaj naš svijet i iz poglavlja u poglavlje mijenja vizuru iz koje se prati radnja (u prvoj knjizi se sve gleda kroz Lyrine oči). Iako on u daljnjim knjigama pobliže objašnjava Prah, strukturu svemira i ulogu oštrog noža, Lyra mi malo previše ispada iz fokusa na račun novouvedenih likova. U cijeloj prvoj četvrtini treće knjige, Lyra je doslovno uspavana ljepotica! Također, postaje pomalo cendrava, što sve skupa kvari dojam stvoren nakon prve knjige. Jednostavno, razvodnjava se osjećaj identifikacije s Lyrom kao glavnim likom.

Pullman, k tome, a to neke smeta (ne i vašeg recenzenta ☺), znade biti prilično brutalan. Već prva knjiga počne s pokušajem trovanja i trepaniranom glavom u ledu. Eksperimentalni centar Bolvangar, gdje se s djecom i njihovim daemonima rade mengeleovski pokusi, je očita aluzija na logore smrti, ali i na sudbinu laboratorijskih životinja. Will, dječak koji se uvodi u drugoj knjizi, svoj nastup počinje slučajnim ubojstvom tajnog agenta, nastavlja borbom

na život i smrt s čuvarem zagonetnog noža, a onda stvari doslovno otklize u smjeru *Gospodara muha*. Konačno, crkva pošalje za djecom ubojicu, koji je samokažnjavanjem unaprijed iskupio svoje buduće grijeha. Pa se tu još i nemilosrdno ratuje, a naglo zatopljenje izazvano pokusima istovremeno uništava polarni svijet.

No dobro, natrag na film *Zlatni kompas*. U suštini, Pullmanova trilogija i nije nešto što se daje ugrutati u okvire holivudske fantazije za široku publiku. Scenarist i režiser Chris Weitz na samom početku radi grešku u koracima: naracijom objašnjava koncept paralelnih svjetova i Lyrin svijet, time odmah zaklavši bilo kakav osjećaj suvinovske začudnosti koji imamo čitajući romane i otkrivajući građu Pullmanova svemira. Nakon toga, film manje-više slijedi prvu knjigu, ali s obzirom na količinu materijala, dosta toga ispada prepričano na brzinu. Pri tome, Weitz obrće redoslijed događanja na Arktiku, a onda radi još jednu tešku glupost, naprasno prekidajući film tako da ne mora prikazati žrtvovanje i smrt dječaka koga je Lyra izbavila iz logora.

S obzirom da je ta smrt jedan od pokretača priče u drugom i trećem nastavku trilogije, a depresivni dio sa svijetom mrtvih je bez toga besmislen, očito je da se ekipa uplašila već u prvoj trećini i odlučila dalje priču prekrajati po svome. Treba, naime, istaknuti da Pullmanov napad na religiju puni zamah dobiva u drugoj i trećoj knjizi, te da su te dvije knjige osjetno brutalnije od prve, koja se još daje podvesti pod malo žešću omladinsku avanturu. Kako se čini, slijedi razvodnjavanje teksta. Ako nastavaka uopće i bude, jer izgleda da barem u SAD film i nije baš dobro prošao, a producenti su povukli pogrešne poteze sa svjetskom distribucijom, koja je bila znatno bolja.

Film se može smatrati OK vizualizacijom. Glumci su dobri, posebno u sporednim ulogama (Nicole Kidman, Daniel Craig, Sam Elliot, Ben Walker, Eva Green), ali nisam siguran da je Dakota Blue Richards bio baš najbolji izbor za Lyru. Sve u svemu, poprilično prosječno, s ozbiljnim razočaranjem na kraju, jer je očito da se producenti i autor filma nisu imali i neće imati snage dosljedno

poduhvatiti svih implikacija Pullmanova djela.

### Originalnost? Što je to?

Dakle, franšiza ide dalje. Naravno, radi se o već drugom nastavku serijala *Alien vs. Predator*, ovaj put u režiji braće Strause (Colin & Greg), nikad čuo, hvala na pitanju.

Sjećate se prvog dijela? Nije bio loš. Ništa posebno, ali itekako gledljivo. A sjećate se i kako završi, je li? E, nastavak počinje na kraju prvog filma. Novoizlegli alien, hibrid aliena i predatora, pohara predatorski brod, koji se sruši negdje u šume Kolorada, u blizini nekakva gradića. A tu će alieni i jedan predator, koji dolazi da



počisti nastalo sranje, naletjeti na uobičajene *All-American Heroes*. Raznosača pizze. Njegova starijeg brata. Šerifa. Glupu plavušu. Njenog još glupljeg plavog dečka. Vojnikinju na dopustu. Nacionalnu gardu. Pa će biti po onoj narodnoj: kom' obojci, kom' opanci.

Dakle, *AVP 2* je popabirčio standardni obrazac priče o zarazi koja izbija

i širi se, a da predugo nitko ništa ne sumnja. Može to biti epidemija, može biti zombijevština (na momente me film podsjetio na Rodriguezov *Planet Terror*), vampirluk... Može biti i hrpa aliena i jedan predator. Pri tome su se dečki još odlučili za sve poznate klišeje tinejdžerskog *slasher*. Carpenterova *Noć vještica* je tu najbolji primjer... Iako, okrstiti *Noć vještica* tinejdžerskim *slasherom* bi se, s današnjim iskustvima, moglo shvatiti kao do neba vapijuće svetogrđe. Ali, oprostite ovom ovdje siromahu, samo pokušavam ukazati na sva moguća ishodišta seciranog subjekta.

E, ali nisu braća Strause stala na tome. O ne, išli su oni i dalje. Naime, skoro svaka scena u njihovu uratku manji je ili veći citat iz nekog filma iz *Alien* ili *Predator* serijala. To nije *homage*, kako bi se pomislilo, već nekakva, mislim dosad neviđena, *copy-paste* režija, koja iole boljeg poznavaoća opusa brzo počinje bosti u oči. Možda je film namijenjen onima koji nikad nisu vidjeli ni jednog *Aliena* i ni jednog *Predatora*? Koliko su to stari gledaoci? Tri godine? Prvi osnovne?

Međutim, jednom kad privatimo da braća Strause iz cigli neoriginalnosti i citiranja grade čitav stil, ostaje činjenica da dečki nisu loši režiseri. Film se kreće na čistu napetost i kinetičku energiju alienskog i predatorskog klanja, koje svoju kulminaciju dostiže u porodiljskom odjelu lokalne bolnice. Koliko se sjećam, a sjećam se dobro, to bi trebao biti novi element.

Osim što je, koliko sam shvatio, *Alien Resurrection* trebao završiti na porodiljskom odjelu, pa su dečki očito krali čak i odbačene ideje.

Ali, kao što rekoh, kad hrpa aliena navali na mali američki gradić, film ide i ne staje. Pomažu solidni, listom nepoznati glumci (Steven Pasquale, Reyko Aylesworth, John Ortiz, Johnny Lewis, Kristen Hager, Ariel Gade), koji uspijevaju nešto napraviti od klišejiziranih likova. Problem je i preveliki broj likova za vrlo kratki film, svega sat i pol. Ima tu i već standardne post-9-11 paranoje, iako je i ona tu više reda radi. Ali ipak, režija je OK i služi svrsi. Dakle, kao još jedan nastavak sad već sasvim iskomercijalizirane franšize, *AVP 2* dobiva prolaz.

### ***First We Take Manhattan***

*Cloverfield* je, da skratim priču, jedan od najboljih filmova o divovskim čudovištima, tzv. *monster-movie*, u zadnje vrijeme, a možda i općenito.

Sad možemo nadugačko. *Monster-movie*, onako kako ga definiram za potrebe ovog članka, bavi se povelikim čudovištem (visina mu varira od dinosaura do nebodera), koje se pojavi i onda harači, obično SAD-om (posebno New York) ili Japanom (posebno Tokio), nešto rjeđe Londonom ili Rimom, dok ga (najčešće) ne uništi oružana sila unesrećene države. Prima

se i saveznička pomoć. Kolateralne žrtve i šteta se mjere u tisućama i milijardama.

Ovako definiran, mislim da je *monster-movie* začet negdje s *Izgubljenim svijetom* iz 1925, kad znanstvena ekspedicija iz Južne Amerike dovede u London dinosaura, koji onda pobjegne i napravi rusvaj na ulicama. Srećom, kako se radilo o biljojedu, uglavnom je samo materijalna šteta. Podžanr (koji neki trpaju u SF, neki u *horror*) je definitivno kanoniziran *King Kongom* iz 1933. Zatim je sve malo stalo, do buma SF-filma u ranim 1950-tima.

A onda, majko mila! *Them!* (divovski mravi), *Tarantula* (divovski pauk) i još hrpa filmova sa sličnom gamadi. *20 Million Miles to Earth* (biće s Venere) i *The Beast from 20 000 Fathoms* (prapovijesni gmaz). *Godzilla* i sva ostala japanska čudovišta i azijske imitacije (korejski *Yong Gary*, npr.), kao i OK Emmerichov *remake*. Pa *Dolina Gwangija* (alosaur) i *Jurski Park* (posebno u ovom kontekstu drugi nastavak i posebno T. rex kao čudovište). I onda, u



najnovije vrijeme *Carstvo vatre* (zmajevi) ili korejski *Domaćin* (mutirana riba)... Spisak nije ni približno iscrpljen, a sad mu se, s prilično originalnim pristupom, pridružio i *Cloverfield*.

Priča filma je zapravo jednostavna. Grupa prosperitetnije menhetnske mladeži (prosjek 25 godina starosti) organizira oproštajnu zabavu za jednog od njih koji kao potpredsjednik nečega pu-tuje na dulje izbjivanje u Japan. Kako događaj treba uvijekvječiti, jednog od mladića zapadne video-kamera i on snima zabavu. Odjednom, nešto grune, sve se zatrese, načas nestane struje. Svi se sjate na krov zgrade, a onda ugledaju, par blokova dalje, kako jedan neboder eksplodira i pada. Svi u panici bježe na ulicu, dok momak s kamerom sve i dalje snima. I tu počinje

noćna mora... Naime, grad nije napao Osama bin Laden, već neko čudovište veličine gradske četvrti, koje ruši sve pred sobom, proždire ljude loveći ih dugim jezikom, otporno je na sve što vojska može ispaliti na njega i sa sebe stresa neku sitnu paukoliku gamad, brzu, a za koju ne želite

da vas ugrize. Od cijele zabave zajedno ostaje samo četvero: dvije djevojke, momak s kamerom i mladi potpredsjednik, koji je u međuvremenu izgubio brata i mobitelom saznaje da mu je djevojka zarobljena u svom stanu na ne znam kojem katu nebodera, baš tamo gdje je najžešća frka. Hrabra četvorka polazi izbaviti djevojku, za koju čak nisu sigurni ni da li je živa...

Ono što izdvaja *Cloverfield* iz hrpe ostalih, manje ili više uspješnih, *monster-movies*, je narativni i režijski pristup.

Naime, gotovo svi *monster-movies* koje sam do sada gledao su kao likove imali prvenstveno a) one koji su čudovište otkrili i doveli u civilizaciju ili ga, pak, stvorili; b) one koji se protiv njega bore, često iste one pod a), predstavnike vlasti koja štiti i brani narod, te časnike koji zapovijedaju angažiranim trupama. Može tu biti još koji novinar/ka, zaručnik/ca i slično, kako je to već koji scenarist zamislio. Raja koja vrišti, bježi i gine je tu samo hrpa statista koji, je li, vrište, bježe i ginu. To također implicira da gledaoci znaju cijelu povijest čudovišta, odakle je došlo/dovedeno (daleki nepoznati krajevi ili svemir) ili kako je nastalo (znanstveni eksperiment ili mutacija kao posljedica atomskih proba ili zagađenja općenito). Također, obično je pojava čudovišta gradirana i najavljena: npr. neman je u početku malena, pa raste do divovskih razmjera. Ili, iz početka napada samo pojedince, nalazimo tek po koji leš, ili nestane neka brodica ili avion, a tek kako

film ide, čudovište zagriža sve veći i veći zalogaj. Tako tenzija raste do kulminacije u nekoj metropoli i obračuna, najčešće s vojskom.

U *Cloverfieldu*, pristup je drugačiji. Film gledamo iz perspektive žrtava, običnih građana, raje koja vrišti, bježi i gine. Preciznije, četvero poznanika koji vrište, bježe i ginu, onda skupe hrabrost da pođu u suludu spasilačku misiju, pa onda opet vrište i... znate već. Oni ne znaju što je čudovište, najčešće ga vide samo na čas, kad promakne između nebodera ili izranja iz prašine i plamena. Pojma nemaju kako se ono stvorilo na Manhattanu, njegovo im porijeklo ni jednog trenutka nije objašnjeno, mogu tek sami stvarati beskorisne teorije. Čudovište je došlo naglo, silovito, brutalno, bez ikakve najave, naizgled niotkuda, i od prvog udara ne daje ni trenutka predaha. Ono razara sve pred sobom i guta ljude kao mravojed mrave (doslovno, čak su i omjeri tu negdje). Da stvar bude još gora, ono sije mala čudovišta. Dok se pred velikim još i možete skloniti u kakvu rupu, gdje ćete mu i promaći, mali će vas potražiti čak i u skrovištu. Tako uz spektakularno razaranje imamo i *aliensku* jezu.

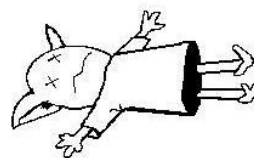
Zanimljiv je i režijski (Matt Reeves) pristup. *Cloverfield* je, onako kako ga je Reeves zamislio, 'nemontirana' snimka iz kamere nađene na poprištu nakon što je incident okončan. On počinje s našim junakom (potpredsjednikom) i njegovom djevojkom nakon noći dobre ševe, a onda se

preko te snimke snima zabava, koja se naglo pretvara u bježanje pred čudovištem. Tu, ako stvari malo razgrnemo, imamo tzv. subjektivnu kameru, gdje stvari gledamo iz vizure jednog od likova, kojeg samog ne vidimo, ili mu vidimo tek koji dio tijela, najčešće ekstremitete kad mu uđu u vidno polje. Naravno, u klasičnoj subjektivnoj kameri lik koji tako nastupa nema stvarnu kameru u rukama. U *Cloverfieldu* se režiser odlučio da jednom liku dodijeli položaj subjektivne kamere, pa sve saznajemo kroz njegove oči, a to je opravdano time što on snima, a mi gledamo što je snimio. Iako je subjektivna kamera čest postupak, koji se neprimjetno i kratko koristi u pojedinim scenama, rijetko se cijeli film radi takvim pristupom. Sjećam se jednog eksperimenta iz 1946, krimića *Lady in the Lake* kojeg je režirao Robert Montgomery (inače glumac), i u kome ga vidimo samo kad se pojavi pred ogledalom. Recimo da pokus nije baš bio potpuno uspio.

Što se dobilo ovakvim pristupom? Izrazit osjećaj dokumentarizma! Kamera, koju naš lik-snimatelj drži u rukama, stalno pleše kako se lik kreće, odnosno trči, dok istovremeno bježi i pokušava obuhvatiti sav užas koji se oko njega događa. To neke gledoce u SAD smeta, žalili su se čak na mučnine, ali ja s time nisam imao problema. Ovako, imamo osjećaj da se nalazimo u samom središtu zbivanja, da sudjelujemo u filmu, na neki smo način uronjeni u njega, kao u neku prividnu stvarnost. S druge

strane, režiser je pametno dozirao informacije. Drugim riječima, publika, koja sve gleda kroz rečenu kameru, zna samo i isključivo ono što ta kamera snimi, znači neposredne doživljaje likova koji su joj u dosegu. To implicira potpuni nedostatak informacija o čudovištu: znamo ono što i likovi, a to je, zapravo, ništa. Tek poneki pogled iz koga malo po malo (ali nikad do kraja) razaznajemo kako neman izgleda, te, naravno, da je smrtonosna.

Dosta svježiji pristup, u kojem su gledatelji režijskim postupcima i inventivnim radom s kamerom stavljeni u neposrednu poziciju uglavnom bespomoćne žrtve, izdvaja *Cloverfield* iz dosadašnjeg niza *monster-movies*. Vjerojatno bi mu se moglo ponešto zamjeriti, kakva nelogičnost, te skiciranost likova, koji ponekad djeluju malo hladno (uloge: Lizzy Caplan, Jessica Lucas, T. J. Miller, Michael Stahl-David, Blake Lively, Mike Vogel, Odette Yustman) i kao netaknuti događajima oko sebe. Ali sve u svemu, radi se o solidnom i nimalo naivnom filmu, iz kojeg bi se možda dale iščitati i misli o bespomoćnosti suvremenog malog čovjeka pred silama koje nemilosrdno prekravaju svijet oko njega. Osjećaju izloženosti doprinosi i kraj, za kojeg doduše mislim da se može interpretirati na oba načina, već kako koji gledalac sam odluči. Ukratko, oba palca gore za *Cloverfield!*



## **Sir ARTHUR C. CLARKE** **1917. - 2008.**

Dana 19. rujna preminuo je britanski Arthur C. Clarke, u trenutku smrti zacijelo najpoznatiji i najugledniji autor znanstvene fantastike. Rođen je 16. prosinca 1917. u mjestu Minehead u grofoviji Somerset u Engleskoj, od ranog djetinjstva bio je fasciniran astronomijom i znanstvenom fantastikom. Premda nije iz financijskih razloga pohađao fakultet, neprijeporni tehnički talent došao je do izražaja pri radu na razvoju radarskih uređaja tijekom službe u Kraljevskim zračnim snagama u II. svjetskog rata, donijevši mu brzo promaknuće. Clarke je demobiliziran u činu satnika (*Flight Lieutenant*), stekavši diplomu iz matematike i fizike nakon rata. Nakon kratkog braka početkom pedesetih, trajno se odseljava u Šri Lanku 1956., gdje ostaje živjeti do smrti.

Clarke je već krajem četrdesetih iznašao svoje tehničke zamisli, bitno pridonijevši koncepciji geostacionarnih satelita, a u to doba počinje i profesionalno objavljivati svoje literarne radove; prva priča, *Loophole*, otisnuta je 1946. u časopisu "Astounding Science Fiction".

Njegova spisateljska karijera ubrzo dobiva puni zamah i teško je nabrojati makar njegove najvažnije romane: *Sastanak s Ramom*, *Kraj Djetinjstva* i - povrh svega - *Odiseja u svemiru*, samo su neka od njegovih klasičnih djela kojima je zadužio žanr. Njegovi interesi pokrivali su i futurologiju, kao i izučavanje paranormalnih pojava. Višestruko je odlikovan i nagrađivan, uključujući nagrade Hugo i Grand Master Nebula Award, dok je plemićem proglašen 1998.

U Hrvatskoj je teško naći ljubitelja znanstvene fantastike kojemu Arthur Clarke nije bio među prvim autorima s kojima se susreo i nakon toga ostao privučen znanstvenoj fantastici, čemu su pridonijeli brojni prijevodi njegovih pripovijedaka i knjiga. Snaga njegove vizije bila je kako u smjelim i uvjerljivim tehničkim opisima, tako i u iznenađujuće britkim obratima fabule. Clarke nam stoga ostaje u sjećanju kao istinski majstor SF-a.

Preporučamo stranicu na Internetu posvećenu Arthuru Clarkeu:

**<http://www.arthurclarke.net/>**